Орган Руського Народного Союза в Америці

Свобода

В злучности сила!

SVOBODA

РІК XX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 30 ГО МАЯ 1912. ЧИСЛО 22. VOL. XX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, MAY 30, 1912. No. 22.

Новинки.

Страчене пастора. Бувший баптиський пастор Річесон, що строїв свою бохоханку Ліннель, зістав страчений в Бостоні на електричнім стільци о годині 12.17 рано (по півночи) дня 21 с. м. Засуджений пастор надіяв ся до послідної хвилї уласкавленя з боку масачусетського ґубернатора, але уласкавлене не прийшло, бо ґубернатор мусів числити ся з голосом публичної опінії, що домагала ся одноголосно кари смерти для пастора-злочинця. Майор (посадник) міста Бостону опублїкував був навіть осібне письмо, в якім доказував, що такий великий злочин людини, котра стоїть на сторожі моральних заповідий, не повинен бути дарований, бо помилуване Річесона було би простими кпинами з американського законодавства і провокацією суспільности. Оборонцї засудженого намагали ся зробити його варятом, але сей правний підступ не вдав ся, бо лїкарська комісія орекла, що Річесон і в хвилї поповненя злочину і по доконаню мордерства був при здорових змислах, і те що робив — робив в повній сьвідомости. Сю обставину потвердила також посмертна обдукція пасторового тїла. Коли Річесон довідав ся від тюремних властий, що мусить свій злочин переплатити житєм, попав спершу в нервовий розстрій, але відтак успокоїв ся і велїв подати собі біблїю. В Давидових псальмах шукав розради для своєї душі. Послїдного вечера перед смертю не їв майже нїчого, а за те курив богато папіросів. Хотїв також бачити ся в послїдне із своїм рідним братом Давґлесом з Шікаґо, але сей брат, хоч був тодї в Бостонї, не відвідав його, і так Кляренс Річесон умер, не розпрощавшись навіть із своїми рідними. Брат не хотїв прийти, а батько не міг, бо лежить хорий у своїм домі в Вірджінії. Коли тюремний урядник, одягнений на чорно, прийшов забрати Річесона з його келії на місце страченя, він тільки мовчаливо вклонив ся і вийшов спокійно враз з ним до прилеглої кімнати, де находив ся електричний стілець. Оттак згинув баптиський пастор з вини своїх власних пристрастий. Його тіло забрав брат Давґлес на поїзд і відвіз до Вірджінії, де буде похоронене побіч инших членів родини.

Найшла ся мати. Поміж уратованими пасажирами „Титаніка" була одна панночка, Марґарета Гайс з Ню Йорку. Найшовши ся на покладі „Карпатії", подибала вона там двох маленьких хлопчиків, які також їхали на „Титаніку" і зістали вирятувані враз з другими людьми. Оба хлопчики були дуже милі та чемні і звернули на себе загальну увагу. Панна Гайс почала доходити, хто були родичі сих дїтий і з ким вони відбували свою подорож до Америки. Показало ся, що сї дїти їхали другою клясою під доглядом якогось добродія, що зареєстрував ся був під іменем Люіс Гофман. Сей Гофман підчас катастрофи погиб, а так оба хлопці лишили ся сиротами і то без ніякої опіки. Панна Гайс постановила собі адоптувати (приняти за своїх) обох хлопчиків, скоро тільки не знайдеть ся случайно їх мати або які инші свояки. Самопонятно, що малі дїти не уміли назвати не тільки своїх родичів або якої країни чи місцевости, але не знали навіть гаразд своїх власних імен. Всьо, що від них можна було довідати ся, се: Льоля і Монон — здрібнїлі імена, якими вони себе кликали. Панна Гайс віддала обох хлопчиків до дїточої захоронки в Ню Йорку, а тимчасом умістила у всїх більших американських дневниках їх фотоґрафії з відповідними коментарями. Не минуло кілька тижнів, як ось прибула до Ню Йорку пані Марцеля Навратіль, молода Італїянка і заявила, що Льоля і Монон — се її власні дїти. Відведено п. Навратіль до захоронки. Зі слезами в очах та з придушеним від плачу голосом припала розрадувана мати до своїх любих дїточок і почала їх голубити. Дїти не могли натїшити ся своєю матїрю і щебетали на її колїнах доти, доки не позасипляли.

З оповіданя п. Навратіль довідуємо ся, що вона уродила ся в Буенос Айрес (Арґентина), та що її родичі були італїйськими еміґрантами. Батько був вельми спосібним різьбарем. По її народженю обоє родичі вернули з дитиною до Італії і проживали спершу в Генуї, а відтак в Ніцці. Тут панна Марцеля пізнала ся в своїм часї з Михайлом Навратїльом, Мадяром, що був жіночим кравцем. Вони обоє полюбили ся і подружили ся. Зпочатку жили щасливо, але як муж став вельми заздрісний о свої дїти, п-ї Навратіль розпочала процес о сепарацію. Суд розпорядив, щоби за час треваня процесу оба хлопці були під опікою матери, але батькови вільно було відвідати дїти один раз в місяць. Стрий п-ї Навратіль, що був заразом її хрестним батьком і опікуном по смерти її вітця, водив обох хлопців раз на місяць в відвідини до батька. Такі відвідини відбули ся також на сам Великдень дня 7. цьвітня, і старий лишив дїти в домі Навратіля на один день, бо він о се дуже просив. Коли відтак прийшов по дїти, їх вже не було — пропали враз зі своїм батьком. Коли вже „Титанїк" був на повнім морю, п-ї Навратіль довідала ся, що на покладі сього корабля находить ся також під прибраним іменем Гофмана її муж враз з обома хлопчиками. Він їх попросту вкрав і втїкав з ними до Америки. Що діяло ся в серці матери, коли до її уший дійшла вістка про загибіль „Титаніка", можна вже собі уявити... Нарештї попала ся в руки опечаленої матери часопись з фотоґрафією її вирятуваних дїточок. Вона сейчас усїла на парохід лїнії Гвайт Стар і поплила прямо до Ню Йорку. Годить ся зазначити, що компанія сеї корабельної лїнії (до неї належав „Титанїк) перевезла її на другий бік океану даром, а так само без жадного цента забрала її враз з обома дїтьми з поворотом до Італії.

Канадійські Русини дістануть свого епископа. З найдостовірнїйшого жерела довідуємо ся, що у вересни сего року приїде русько-католицький епископ для Русинів в Канадї. Новий руський епископ буде мати персональну дієцезію з осідком в Саскатоґа, Саск. Римська Столиця зґодила ся на приїзд жонатих сьвящеників до Канади. Заразом доносять, що становиско Епископа С. С. Ортинського є незвичайно сильне. Настрій рішаючих кругів в Римі є для Русинів так прихильний, як мало коли передше.

Н. Н.

Революція на Кубі. На острові Куба розпочала ся на днях революція, яка грозить поважною небезпекою кубанському президентови Ґомезови і його правительству. Повстанцї, майже самі ніґри, знищили вже одну велику частину морського прибережа і посувають ся в глубину краю. Вони палять цїлі міста і села, а також богаті плянтації. Котрий плянтатор не окупить ся їм вимаганою на цїли повстаня готівкою, у того забирають ребелянти усю худобу, а його нерухоме майно пускають з димом. Правительство збирає прихапцем усю свою міліцію та осібні відділи добровольців і виибраєть ся на кроваву розправу з численними ватагами повстанців. Президент Ґомез має надію, що притлумить революцію своїми власними силами, без ніякої інтервенції чужосторонних держав. З сеї причини він не приняв жертвованої помочи 500 американських „кавбоїв", які хотїли затягнути ся як осібний відділ в ряди кубанського війська. Помимо запевненя Ґомеза, що він дасть собі раду з ребелянтами сам, воєнний маринарський штаб Злучених Держав вислав на Кубу пару тисяч вояків, які мають нібито боронити загрожених інтересів „вуйка Сема". Провідники повстанців впевняють, що будуть вести війну з правительством Ґомеза без згляду на інтервенцію Злучених Держав. Причиною сеї революції має бути ся обставина, що теперішне правительство Куби обмежило за богато право голосованя ніґрів.

Дописи.

З Olyphant, Pa.

Маємо ждати!

Так, нам ждати, стреміти і працювати в напрямі сьвідомости, незавиcимости. І я власне есьм того погляду, і цілком годжу ся з автором статі в „Народній Волі". — „Нам ждати, а не прохати". В 20-ім числі „Свободи" подав я замітку, що ми не є „нїгри", як нас назвав редактор „Народної Волі". За се я сподївав ся випити від „Народної Волї". Та щастє моє, редактор „Народної Волі" не вислідив „злочинця", бо мою замітку приписує незнати кому, і каже, що автор сховав ся під псевдонїм. Отже Вас, пане редактор запевняю, що то є моє питоме імя, тому не кидайте на нікого підозріня. Полємізувати з Вами не гадаю, бо до того я не звик і не маю часу, але все таки, щоби не бути побитим „на прах", зважу ся дещо відповісти на Вашу статю. Кажу дещо, бо що до стреміня самостійности і независимости для нашого народу, ніхто Вам не перечить. Сильно за те разять пана редактора „Народної Волі" ті „білі нїгри, сьвідомі хрунї австрійські", котрі ось-ось запроторять нарід в панщизняне ярмо. Но менї якось не ясно, чому наш нарід якось має довіріє до тих „зрадників". Знаю досить сіл і повітів, політично вповні сьвідомих, де якось не боять ся дати в руки тих „нїгрів" свій провід. Тільки одинокий п. Косовий предвиджує з того небезпеку, і з за моря старає ся перестеречи „несьвідомих". На мою думку, люди в роді Косових були-б дуже пожадані в Галичині, бо вони могли-б не лише теоретично, але і практично показати, як належить вести політику. З іронією висказує ся п. Косовий про „рутенську сметанку" і старає ся обридити всякі руські уряди, хоч їх і не богато маємо. Отже виходить з того, що ми хоч потрафимо платити податки, і давати рекрута, але собою рядити ще не потрафимо. І не знати кому вірити, бо в тім самім числі „Народної Волі" п. Д. Сенюх висказує ся знова, що наша інтелїґенція сильно злила ся з народом і є зовсім демократична. А п. Косовий знова твердить противно, що інтелїґенція, се раби, деморалізатори, консервати і проче і проче.

Нам треба ждати, каже „Народна Воля". Зовсім зрозуміло, що нам треба ждати, бо коли не будемо ся доминати за свої права, то їх нїколи не дістанемо. А під тим зглядом не можемо нїчо закинути нашим представителям, бо відомо, що вони многих річий допоминають ся; ось примірoм своїх шкіл, своєї автономії. А в якій формі має ся ті жданя висказувати, якось „Народна Воля" того виразно не хоче сказати, лише зазначує загально, що здобуває ся любовію, любов, чесноту чесність і т. д.

Закидує менї, що ширю доктрину рабства. Отож я еще раз зазначую, що погорджую всякою підлостю, що не лицює людині. Пану Косовому добре таке писати, бо лекше когось критикувати, нїж самому взяти ся до якоїсь народної роботи. А нарід по дїлах та користях тих дїл осужує правдивого народного діяча, а з крикунами числять ся лишень хиба темняки.

Ф. Х.

З Watervliet, N. Y.

В минувшу недїлю, (12. мая) вечером відбув ся у нас в церковній галї вокально-драматичний вечерок. Кілька хвиль по 7. години зачалась перша частина програми. По короткім, зрозумілім, патріотичного змісту вступнім слові, виголошеним місцевим душпастиром, о. Еміліяном Бартішом, відсьпівав мішаний хор під проводом п. Димитрія Андрейка два кусники, іменно „Верховино" (Лисенка) і „Дівчино" (Колесси). Вже по кількох перших тактах мож було запримітити, що се пописуєсь знаменито вишколений хор: сьпів був прегарний, інтонація незвичайно чиста. Відтак слїдувала досить довга декламация, ви голошена сьміло і виразно маленькою дівчинкою, Марією Кріль. Орігінальний був трегий пункт програми; іменно були дві декламації, переплітані дївочим і дїточим хором. Наперед зачав хор дуже сумне „мурмурандум", в продовженю котрого виголосив Іван Урбан з чувством красну декламацію „На чужинї" (Данило Млака); відтак затягнув хор словами так відповідну до його слів пісню „На чужинї загибаю", а при кінця її виступив на сцену Іван Потоцький і виголосив уже не сумну але горячо патріотичну декламацію, котрої остатні два вершики хор повторив і відсьпівав в живім, маркантнім темпі.

Потім наступила гуртова декламация шкільних дїтий. Думаю, що сей пункт як і пізнїйший, іменно хор малих дїтий — то чи не найкраса часть програми! Як радісно забили серця всїх а особливо родичів, коли виділи, що то молоде поколїнє не загине ту „на чужинї", але при своїй церкві і школї „заховає" свою віру і народність.

З дальших виступів хору особливо запримітити належить отсї знаменито віддані кусники: „Широкий луг" (дуже гарна але незвичайно трудна пісня), „Чи я не хазяйка" (се мусїв хор два рази сьпівати, бо оплески не утихали), „Козаченьку", „Хлопське весїлє" (прекрасна і трудна пісня) і кілька красних англїйських пісень.

На похвалу заслугує гостинна декламація („Розрита могила"), котру з чувством і зі зрозумінєм виголосила п-на Анна Апостолівна з Когус, Н. Й.

Девятий пункт програми був веселий монольог; в тім вже заслуга Івана Потоцького, що убравшись за фрайтра Каламоняка знаменито убавив публику.

На закінчене було представлене: „Настоящі", в котрім грали ось ті особи: Стефан Могила (Борович), Катерина Федорко (Магдалина), Іван Урбан (Остап), Марія Ренчковська (Ганнуся), Антоній Сьпяк (слуга). Про їх гру і згадувати довго не буду: се „витресовані" і певні себе аматори-артисти; грають не так, щоби лише „кумедію" показувати, але „мають вони тут в Watervliet, щось в роді драматичної школи, де обзнакомлюють ся докладно з всякими подробицями і тайнами драматургії; тому не диво, що зуміли використати і найдрібнїйші „квестії" а через то дїлали свою гру милою, незвичайно займаючою і поучаючою. Властним характеризованєм заняв ся п. Теодор Малїґловка з Когус.

От такі вечерки не лише приносять тут матеріяльні користи (дохід) але й підносять наш нарід в очах культурних народів. На галї було много Американців, були запрошені чужі сьвященики: французький, італїйський, були англїйські професори, рецензенти і инші.

З руських сусїдних сьвящеників було трех (з Troy, Cohoes, Granville) і много инших запрошених гостий.

Вертаючи з сего вечерка, думав я собі ось так: от справдї „наша дума, наша пісня не вмерла би" тут в Америцї, єслиби було у нас більше здібних і працьовитих дякоучителів, але на жаль напятнувати годить ся ту гірку правду, що майже „більша більшість" наших дірігентів замість в камертон..... дують в „пугарики" і замість тримати ся лавки шкільної і пильнувати проб сьпіву, то вони „тримають ся"... бари!

Но хоть більше гірка правда є та, що де дякоучитель з людьми не пє, то там зараз почус: „вонка з ним", „він не пре нас"!...

Крайна пора, щоб американська Русь звернула більше уваги на здібність тутешних дякоучителів і приймала не якихсь „спеціялістів від девятого гласа", але правдивих кваліфікованих учителів, здібних і щирих просьвітителїв народа.

Присутний.

З Scranton, Pa.

Вилїзло шило з мішка.

„Правда", орґан Общества Руских Братств стала явним цареславним аґітатором. Хто сему не вірить, то нехай загляне до „Правди" ч. 19. на четвертій сторонї (Примічаніє Редакції) де виразно редакція від себе так написала:

„При той случайности звертаємо увагу почтенного дописувателя, що **он грубо ошибаєсь, будьто би „Правда" була — як пише — греко католическою"...** От прецінь раз „Правда" сказала правду! До тепер „Правда" все потаємно і скрито здраджувала свою віру і народність, до тепер духовний її управитель о. Обушкевич, все твердо заявляв і обіцював, що „Правда" буде твердо тримати ся своєї греко-католицької віри; і дотепер много знаходило ся таких блаженних віруючих, що вірили хитрим словам твердого грекокафтолика. Аж ту в 19-ім числї редакція виписала дрібненьким друком ті важненькі слова.

Аж тепер народе руський „слиши, виждь і приклони ухо твоє" і переконай ся до чого провадить Тебе та **т в е р д о - к а ц а п с к а п а р т і я!**

Переконай ся народе, прозри і плюнь в очи тим твердолобим провідникам, не іди за ними, бо вони — то Юди-зрадники. До доброго Тебе не запровадять. Тримай ся щиро своєї віри і народности і не дай ся баламутити кацапським аґентам!

Тепер вже на свої очи видиш, де вони Тебе провадять! А єсли хочеш приступити до орґанізації, то добре уважай, щобись не заліз в чуже багно, де воняє московським запахом! Вступай до правдивої русько-народної орґанізації, найстаршої тут в Америцї, котра має до тепер 321 відділів, і котра має славну назву: **„Руський Народний Союз"!!!**

X. Y. Z.

З Centralia, Pa.

Дочитали ся ми в 18-ім числї „Правди", що якийсь москалина набрехав на нас сїм кіп. У своїй дописи хулїґанським звичаєм не пощадив нікого, нї сьвященика, нї епископа, нї церкви, нї хреста.

І так між иншим пише він, що ми голї як бубен; то то вже бреше як пес, бо наша громада єще, Богу дякувати, порадить собі як потреба та вбере ся як хоче. Але дописуватель най огляне ся сам поза себе, чи має на собі штани, бо ми видимо його все в одних, і до працї і на празник. Отсему панови сказав С. Бран: ти брехач, уже тобі більше їсти не дам.

Пише дальше про колекту, що була з Філядельфії. Ми на се йому тільки лиш скажемо, що як хоче о всім знати, а не писати брехнї, то най прийде на мітинґ, то там здамо перед ним рахунок. Він думає, що то всі люди виіють потягати гроші з громадської каси, так як він потягнув в селї Орава з каси церковної 175 корон. Ай, пане Брехачу, вже би можна віддати ті гроші за 7 лїт, бо там не одна сирота послідного цента дала. На другий раз обширнїйше.

Ф. Ф.

З New Haven, Conn.

Минуло 5 місяців, як Русини в Ню Гевен, Конн. пробудили ся з вікового сну і взяли ся односердно до орґанізації. Як вже було згадано в 2-ім числї „Свободи", з'орґанізовано нове товариство „Запорожська Січ". З початку товариство розвивало ся дуже гарно. Протягом трох місяців устроїло представленє, до котрого був вибраний як режісер О. М. І відбуло ся представленє дуже гарно. Запросилисьмо товариство „Запорожську Січ" з Ансонії, котре не погордило нами, прибуло до нас і звеличало наше представленє своїми гарними сьпівами та декламаціями під дірігентурою дякоучителя, В. Каськова, котрий виступав на сцену тай промовляв до народу. Своєю щирою промовою потрафив збудити наш спячий нарід з твердого сну. По представленю наш гість, п. В. Каськів знов не пожалував свого часу та труду і подав до „Свободи" допись про него. Ту допись відіслав він до п. С. Натуркача, як кошового „Запорожської Січи"; в тій дописи були подані поіменно всі аматори, котрі відограли свої тяжкі ролї. Та чомусь ся допись не подобала ся нашому тов. С. Н., котрий грав ролю Коваля. І мучив ся він сарака кілька вечерів, заки ту допись перeробив на свій стрій, т. є. викинув всїх наших аматорів з дописи а лишив тільки себе самого, аби повеличати ся перед руським народом. Не дивуємо ся, що він так зробив, бо знаємо, що то темний чоловік.

Олекса Маціє.

ПОДЯКА.

Руський Ризници сьв. Михаїла в Шенандоа, Па. складає отсею дорогою Братство сьв. Володимира Вел., від. Р. Н. Союза ч. 58 в Реймі, Па. за скоре, танє і з найлїпшої матерії вироблене нам 1) нового прапора, 3) братських відзнак, 3) шапок, 4) за артистичний напис в руськім і англїйськім язиці на синьо-жовтих лентах і 5) за направу старого прапора.

Наше братство через 10 лїт свого істнованя мало до дїла з многими подібними чужої нам народности фірмами, але жадна з них не вдоволила нас своєю роботою так як наша **„Русьна Ризниця сьв. Михаїла 114 Chesnut St., Shenandoah, Pa.**

Сю подяку ухвалило братство на мітінґу дня 19-го с. м. та рішило поручити згадану фірму ласкавій памяти усім руським братствам, сестрицтвам і товариствам. — Ницефор Дудяк, предс., Василь Цап, кас., Й. Ялечко, секр.

ЖЕРТВИ НА „РІДНУ ШКОЛУ" В НОРТГЕМПТОН, ПА.

Павло Чигота зложив 1 дол. і кличе Павла Лозинського з Йонкерс, Н. Й. і Івана Свалу з Нортгемптон, Па.

В передпослідним виказі жертв на фонд „Рідної Школи" з Нортгемптон, Па. зайшла помилка, бо д. Роман Куштай жертвував 50 ц. а не 25.

Всякі жертви просить ся складати лично чи моней-ордером на адресу:

Rev. Emil M. Baransky,
Box 2. Northampton, Pa.

СПАРТАК.

I. Як жили раби в Римі.

Далеко на південь, на берегах річки Тибру, стоїть на семи зелених узгірях велике, гарне, стародавне місто Рим, столиця теперішнього Італійського королівства. Тибр не змінив ся з часом, але Рим став зовсім не такий, як був у стародавні часи. Тепер він славний своєю красою, а колись був ще й столицею великої могутньої римської держави. Її землї були мало не по всьому сьвітї. Римський народ був сильний, його військо непереможне. Нї один народ не міг довго встояти в боротьбі з ним. Богато крови розлили Римляни у невинних війнах: вони добували собі й своїй рідній країнї славу, могутність та незчисленне богацтво. Після кождої щасливої війни римське військо бучно вертало до Риму, де його з радістю зустрічали юрби веселого, по святочному убраного, люду. Найстарший римський привідця вїздив у Рим пишним повозом, запряженим найкращими кіньми; дорогу йому посипали квітками. За повозом, поспускавши в землю понхмурі очі, йшли в кайданах царі подоланих країн. Далї несли богату здобич: золото, коштовні річи, пишну одежу, дорогу зброю. Потім спокійно й гордо йшли рівні ряди римських вояків; їх засмалені мужні облича були суворі й спокійні навіть і в сї радісні хвилини: вони звикли до перемог і шани, то й привитаня народа приймали, як належну їм плату за їх хоробрість. Нарештї, оточені сторожею, йшли бранцї, голосно брязкаючи тяжкими кайданами. Хоробрі вояки, що після крівавого бою за рідний край та за свою семю достались у неволю, злісно дивили ся на своїх ворогів-переможців. За ними йшли, закриваючись розплетеними косами, їх жінки та сестри — напів голі, знеможені, з безнадійною мукою на обличах. Старі та діти рідко траплялись між бранцями: Римляни не любили обтяжувати себе непотрібною добичею. В тісному гурті бранців богачі йшли поруч з бідними і почували себе близькими та рідними один одному: всїх їх єднало одно горе.

За кілька день після пишного вїзду, як бранцї вже відпочили, їх виводили на торг продавати. Туди приходили всї ті Римляни, що мали грошї й хотїли собі придбати на власність людину. Сьому треба було дужих та терпеливих робітників для роботи на полї і біля хати; той знов шукав доброго майстра, до якого ремесла або мистецтва. Самі Римляни, розледащівши через перемоги та богацтво. давно вже перестали працювати на полї та коло хати і навіть думали, що всяка така робота принижує їх. Тільки служба в війську та уряди в державі — ото було в Римлян поважною та почесною роботою. Багато приходило на торг і таких богатирів-Римлян, що кохали ся в жіночій красї. Купцї уважно обмацували і зо всїх боків оглядали тїло виставлених на продаж невільників, щоб зміркувати, чи вони будуть годящі до роботи. Молоді жінки стояли перед купцями зовсім голі, а ті оглядали їх і поглядами їли тих красунь, що впадали їм в око. Після оглядин купували. Молоді та дужі невільники і гарні жінки розкуповувано дуже швидко і часто за дуже великі грошї. Ввечері йшли з торгу цїлі валки рабів і рабинь за своїми новими панами.

Ще недавно сї раби й рабинї були в рідній країні, вільні й щасливі, декотрі богаті й значні, а тепер їм судило ся стратити все: батьківщину, семю, все добро своє і найбільше за все — волю. Всїх сих нещасливих людей дожидало тепер тяжке безпросьвітне житє. У свого нового господаря невільники-раби жили під доглядом лихих доглядачів. Доглядачі щодня визначали їм роботу і так день крізь день гинули нещасливі люди за тяжкою нагальною роботою, а жорстокі доглядачі батогами підганяли втомлених і знесилених. Жінок, особливо гарних, не знесилювали роботою, але їм судила ся в неволі ще сумнїйша і ганебнїйша доля: вони були забавкою в вільні хвилини своїм панам і мусїли терпіти панські пестощі й залицяня в той час, як у душі у них була тільки ненависть до сих чужинців, що збавили їх батьківщини й семі. Коли-ж ся жива забавка обридала Римлянинови, то він продавав її, або приставляв її до якої роботи, собі купував нову рабиню невільницю. Серед тяжкої працї і під час коротких відпочинків раби раз-у-раз гнїтила думка, що самі вони ледви живоїють, тяжко працюючи на своїх панів-переможців, а ті тим часом купають ся в роскошах, зазнаючи всїх утїх житя. „Хиба-ж ми не такі люди, як і пани? Хиба вже нема правди на землї?“

Часом невільники кидали працю, а то й пробували зовсім утекти. Тодї неслухняних та зловлених утїкачів тяжко карали; заковували в кайдани і закидали в темні вохкі льохи; а такі льохи були в кождого богатого Римлянина. І сидїли бунтївники в тих гидких льохах, поки аж немилосерний пан велить їх випустити. Римляни думали, що так і слїд поводитись зі своїми рабами. Пишні своєю силою, богацтвом, тим, що їм усе щастило, вони тільки себе вважали за людий. Усї-ж инші люди були, на їх думку, якимись нижшими сотворіннями. А раби в них були так мов скотина, що й продати її можна, і подарувати і робити що хотя, як з кождою иншою річею. „Хиба раб людина?“ казали Римляни. Тому то і закони римські не давали рабам нїякого права. Закони писано тільки для вільних людий, а для рабів закон те, чого їхнїй пан схоче. Раби не могли мати нїчого свого, нїякого маєтку, нї семї, ба навіть власного бажання. Вони нїде не могли шукати оборони від жорстокостей своїх панів. Та й яка може бути оборона від жорстокости там, де вбити раба значило тільки зробити шкоду в хазяйстві, а не злочин учинити? За те, коли раб чим проступить ся, а надто коли на житє свого пана важив, то за се карало ся лютою карою, — здебільшого за се розпинали на хрестї. Оттаке було житє римським рабам, ще гірше, ніж колись нашим кріпакам.

Не маючи способу зарадити свому лихови, утративши надію на волю, раби немов туманїли. Одні, затаївши злість, тільки й дожидали спроможности помстити ся на своїх гнобителях. Инші корили ся своїй долї і ставали наче й справді робочою худобою. Забувши, що колись були вільні, вони підлесливо ловили панський погляд та дякували за все, що пан їм згорда кине. Але опріче бранців з війна рабами часто ставали й римські селяни: за довги вони робились рабами тим, у кого позичали грошї. Раз-у-раз воювали Римляни, і тяжко було селянам відбувати тї війни. Їм треба було служити в війську, а тим часом на полї нїкому було робити, і ні з чого було чоловікови та його семї жити. Довелось позичати в богачів на дуже великі проценти. А хто не міг оплатити ся, то був такий закон, що той чоловік з усїєю своєю семєю ставав рабом тому, в кого позичав грошї. Легко зрозуміти, що почували сї раби до своїх панів. Вони ще недавно поруч з ними ішли до бою за римську славу, а тепер стали невільниками. Вони знали, що їх володарі такі самі Римляни, як і вони, і вся їх перевага тільки в повній калитцї.

II. Що діялось хліборобам через рабство.

Римляни завоювували де далї більше країв, у римських богатирів збиралось де-далї все більше грошей і маєтків і через те їм де-далї все більше треба було дешевих робітників-рабів. Дедалї рабів страшенно більшало, а вільна праця упадала. Сьому дуже сприяло римське ґаздованє в поневолених землях. Завоювавши який край, римський уряд (правительство) зараз накидав великі податки на людий у тїй землї. Але сам уряд не збирав тих податків: він продавав право збирати їх римським богатирям. Купивши се право, богатирі рушали в завойований край і починали там хазяйнувати по свойому. Їм треба було швидше забогатїти і вони з нелюдською жорстокістю обдирали зневолений народ. Про добро краю вони ані трохи не дбали. Таким розбійницьким ґаздованєм вони швидко добувались чого хотїли: вертаючись до дому, до Італії, вони привозили величезні богацтва, а в зруйнованих землях покидали по собі ненависть до гнобителїв-Римлян. А вернувши до дому, богатирі скуповували собі силу земель, а до роботи на них купували собі безлїч рабів, а вільних робітників наймати не хотїли: вільним треба платити стільки, щоб вони могли прожити ще й з сїмями. А ще-ж вільні робітники, яко римські громадяни, були рівноправні зі своїми господарями, то їх не присилуєш робити день і ніч без відпочинку; вони не позволять бити й мордувати себе як товарину.

Через отакий порядок, що в богачів збирали ся великі землї і порано їх дешевим робітником-рабом, — було дуже тяжко жити дрібному ґаздови, що мав собі клаптик землї та сам на йому й робив. До того-ж завойовані країни — Сицилія, Сардинія та Африка — стали привозити в Рим силу дешевого хлїба. В місцях, куди дешевий хлїб привозив ся, стало зовсїм невигідно хлїб робити. Багато італїйських країн і міст почало безлюдїти: біднїйші люди кидали рідні сторони, сподіваючись знайти десь кращу долю. Всюди робили дешеві робітники-раби, і вільним людям неможна було знайти роботу. Рабська робота збавляла хліба дуже богатих вільних громадян і змушувала їх жити без працї. Безробітні селяни ішли до Риму, виповняли його і вимагали від уряду допомоги собі і своїм сїмям. Римський уряд трохи розумів свою вину перед безробітними, а то таки й бояв ся сих голодних і роздражнених людий і давав їм не тільки найпотрібнїйші річи, — хлїб, одежу, грошї, — а ще й веселив їх ріжними видовищами. Потроха в римському народі почало вкоріняти ся дармоїдство. Сьому допомагали ще й ті люди, що під сей лихий неспокійний час хотїли захопити в свої руки вищу власть в державі. Щоб добитись державних посад, вони підпобрювались до народу. Щоб запобігти собі його ласки, вони тратили величезні грошї на почастунки, на всякі подарунки та пишні видовища в цирках та театрах. Вони сподівали ся, що юрба народня за все се клопотатиметь ся, щоб при виборах вибрано їх на високі посади, бо та юрба була з римських громадян, а вони мали право голосувати.

Почувши свою силу і набравши ся смаку до безжурного житя без працї, юрба людий лїниво сновигала по вулицях славетного міста Риму, все страшнїйше і настирнїйше вимагаючи хлїба й видовищ.

От до якого дожила ся велика держава, що з самого початку свого житя тільки й дбала, щоб своєю силою ввесь сьвіт під себе підгорнути. Щоб сьвіт підгорнути, — про те дбала, а щоб робочим людям, якими всяка держава держить ся, можна було по людському жити, про те не думала.

Гнїтила і свій народ і чужі поповонені народи і всїм остогидла такими порядками. І тодї й свої й чужі замагали ся з тим порядком, з тим урядом, що за той порядок обстоював. Через се римська сила захитала ся, почала держава занепадати та згодом таки й занапастилась.

III. Ґлядїятори і Спартак.

Більш нїж 100 лїт перед Рiздвом Христовим в Римі вперше, серед инших видовищ, побачила гуляща юрба ґлядїяторські бої. Ті бої так подобали ся глядачам, що скоро після того не було вже Римлянам кращої забавки. Сї бої робили ся так: з бранців, узятих на війні, вибирали найздоровійших, найсильнїйших і найзручнїйших і віддавали їх до ґлядїяторських шкіл. У школах досьвідчені учителї вчили їх бити ся всякою зброєю. Відбувши науку, сї раби звали ся ґлядїяторами. Їх до працї не ставили; за те вони в сьвяточні днї повинні були на втїху жорстокій римській юрбі битись один з одним крівавим боєм до загину. Римські володарі, щоб придбати прихильність народа, не жалували гроший, щоб упорядкувати йому пишні видовища, а серед тих видовищ найбільш полюбила римська юрба ґлядїяторський бій. Уже в перед день того сьвята зо всїх кінців Риму, ба навіть і з сусїдних городів, сила народу плинула до цирку, де вже все було готове. Поспішались однаково всї — богатирі й бідні, чоловіки й жінки, щоб захопити краще місце, щоб не проминути й найменшої подробиції. Дуже небагато було таких, що не треба їм було поспішатись, бо вони були такі великі та богаті пани, що для них зоставляли місця. Останнїм приходив той володар чи начальник, що урядживав народови отсе видовище. Юрба радісно й гучно витала його. Давано потім гасло і розпочиналась крівава забавка.

Цирк зроблено було так, що посереднї було рівне місце, а круг того місця помуровано було мури, а в них пороблено місця, — там сидїли глядачі. А на рівному місци посередині були ґлядїятори. Те місце звало ся ареною. Отож як давано гасло, зараз усї ґлядїятори, що мали того разу бити ся, лавою виходили на арену і помалу обходили її, а глядачі голосно вигукували; дійшовши до місця, де сидїв господар сьвята, ґлядїятори хором витали його. Потім починав ся бій. Спершу виходило двох ґлядїяторів. В одного був короткий меч та щит, а в другого щось мов тройчаті зелїзні вилки і сїтка. Той другий повинен був сїткою обплутати свого супротивника, щоб він не міг боронити ся, тай заколоти його тими вилками. А той силкував ся непопутити того, а зарубати ворога мечем. Хто був моторнїйший та зручнїйший, той подужував. Кровю свого товариша поливав він золотий пісок на аренї, а вся величезна юрба глядачів радїла, вигукувала, та голосно приплескувала тому ділови. Потім на арену виходило богато ґлядїяторів, у руках у них були острі мечі й щити, щоб захищатись від мечів. Сї билися або по двох або гурт на гурт, — мов справдї на війнї. Сї били ся доти, доки один гурт не виб'є до остатку другий. Коли ж по двох, то кожда пара била ся доти, поки один перемагав другого.

(Дальше буде.)

КАЛЄНДАР.

ЧЕРВЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
30	Четвер	Андроніка
31	Пятн.	Теодора і Юлії
1	Субота	Патрик.
2	Неділя	Вс. Сьвятих
3	Понед.	Конст. і Єлени
4	Вівтор.	Василиска м.
5	Середа	Михайла

НОВИНКИ.

Борба з „мазепиньством“ в Росії. В Київі православний батюшка Пристіяков оголосив меморіял, в якім домагає ся, щоби правительство заборонило відправляти поминальні богослуженя в память Шевченка, бо вони ширять між населенєм сепаратизм і „мазепиньство“. Один з націоналістичних клюбів задумав зладити монографію про українськьй рух і Шевченка, щоби представитити мазепиньску небезпеку для російської ідеї.

В кігтях царату. З Київа наспіла до галицьких часописий вість, що арештовано там відомого українського письменника, Гната Хоткевича, котрий від кількох років пробував в Галичині. Пізнала його вся галицька Україна яко славного бандуриста, коли уладжував концерти по всіх закутинах Галичини. В послідних часах зорґанізував був гуцульський театр. Арештованє в Київі наступило за давну його участь в російськім революційнім руху.

Без памяти через 15 місяців. Дня 17-го лютого 1911 р. вийшов Християн Луджес із свого дому в Нюарку, Н. Дж. за якоюсь орудкою до поблизької крамниці і від того часу ніхто вже не бачив його в тім місті аж до 15 го мая с. р., коли він раптом з'явив ся у свого тестя, де проживала тепер його жінка з малою дитиною. Нагла поява тої людини, котру всі уважали вже за пропавшу, врадувала незвичайно його подругу і родичів. Почали розпитувати Луджеса, де він пробував через так довгий час і з якої причини покинув свій дім. „Коли я — говорив Луджес — полагодив в крамниці свою орудку і пустив ся іти домів, зі мною стало ся якесь диво, бо я стратив сьвідомість до тої степени, що забув навіть своє власне імя. Якимсь способом я опинив ся аж в Джорджії (один із полудневих стейтів Злучених Держав) і там дістав роботу в фабриці вичищуваня бавовни з насіня. Через цілий рік з накладом я працював в тій фабриці на вдоволенє своїх працьодавців, бо дістав навіть від них похвалу і підвишку платні. За весь той час я постійно боров ся із своєю памятю. Мені завсїгди здавало ся, що я не є тим, за кого себе уважаю. Моя сьвідомість про свою власну особу вертала дуже поволи, але все таки з кождим днем я був певнійший, що зі мною заподіяло ся якесь диво. Нарешті перед кількома днями я пригадав собі своє імя, свою жінку й дитину, своє місто і взагалі усю свою минувшість аж до часу, коли мене опустила память. Пригадавши собі усе те, я зараз всів на поїзд і поїхав просто до Нюарку“. — Луджес належав перед своїм зникненем до місцевої сторожи пожарної і був візником шефа тоїж сторожи. Всі товариші любили його і знали добре його привязанє до своєї жінки й одинокої дитини, що числить тепер два роки. В виду того не можна допустити, щоби причиною сеї дивної недуги Луджеса була яка домашня невзгодина.

Борба о воду. З причини посухи і недостачі води прийшло перед кількома днями в Алькано, в Італії, до проливу крови. Мешканці Алькано знищили водопроводи, що ведуть до Тратані і звернули в сей спосіб воду до свого міста. Проти гурту вийшли карабінєри і завізвали до спокою. Тоді Альканці відповіли градом каміня, при чім зранили двох офіцирів і 6 жовнірів. Карабінєри ужили оружя. Кількох демонстрантів смертельно ранено.

Смертний засуд на 73-літну жінку. В Пільзні в Чехах засуджено на смерть через повішенє 73-літну жінку за те, що убила свого 75-літного чоловіка кілька днів після золотого весіля.

Глухонімий наслідник престола. Син еспанського короля Альфонса, князь Жем, 4-літний наслідник престола є — як тепер лікарі провірили — глухонімий. Однак король не дуже тим загриз ся і затягнув сина до 4. полку артилєрії як простого жовніра. Гарний з него буде жовнір, але ще ліпший монарх!

Бузьки вигибають. Весняні гості галицьких сіл, вірні мешканці наших стріх і ревні помічники хліборобів у їх праци, вигибають великими масами в часі своєї мандрівки в теплих краях. Сего року запримічено се особливо в Німеччині, де тисячі бузячих гнізд не діждались своїх крилатих господарів. В Альзації люди гадали спершу, що причиною сего явища є осушуванє мокрих ґрунтів, яке там переводить ся від многих літ на великі розміри, инші знов поясняли собі сторонєнє бузьків від тамошних околиць численними електричними дротами, які поведено густо в тім промисловім краю. Аж от недавно показала ся властива причина; бузьки не вертають до своєї вітчини тому, що вигибають масами в Африці. Бузьки перелітають на зиму аж до полудневої Африки. Отже один Німець, що осів як аптикар недалеко Капштату, в полудневій Африці, і займає ся також науково житєм птиць, доносить тепер до німецьких часописий, що бачив тепер в тамошних сторонах сотки і тисячі бузячих трупів. Лежали на полях потроєні аршеником. Як се могло стати ся? Нещасні бузьки упали жертвою саранчі. В тамошні сторони злітає часто саранча і винищує всяку ростинність до нащаду. Перед тим страшним ворогом ратують ся люди в той спосіб, що посипають свої землеплоди аршеником. Від страшної отруї саранча гине масами, але рівночасно гинуть і наші бузьки, що визбирують тоту саранчу. Згаданий Німець бачив на ногах многих бузьків обручки, які їм позакладано в Альзації і тим способом ствердив, звідки вони походять. Нема сумніву, що й наші галицькі бузьки падуть також жертвою затроєної саранчі.

Велика пожежа навістила дня 4. мая село Борщовичі коло Львова. Згоріла церква та 15 господарств. В час ще однак позбігали ся люди і повиносили всі річи з церкви. Огонь ледво вдав ся спинити тим, що розібрали один будином, в противнім разі було би пішло ціле село з димом. Огонь повстав в стайні латинського сьвященика.

Наші люди в Арґентині (Америка) заробили ся дуже зле, бо найшли там, як оповідають, дуже мало роботи, всего на кілька днів, хоч перебули там три місяці, через що голодували й бідували тай доси не може богато з них вернути домів, бо не мають на перевіз. Люди нарікають на підприємців і на бюро посередництва, що обіцяли їм великі зарібки за морем, жадають помочи від краю для себе і для тих, що остали ще в Арґентині.

Міст лиш для мущин. Такий міст находить ся на ріці Рені коло Люстенав. Мешканці місцевин: Ав, Гербурґ, Бернек і инші жителі, що мешкають по правій стороні Рену, мають свої посілости коло Люстенав по лівій стороні Рену; щоби улекшити товаровий рух там і назад, старали ся о вибудованє того мосту. Австрійський цловий уряд, для котрого наглядане прохожих получене з великими трудностями, згодив ся по довших заходах на побудованє сего моста, але під условиною, що можуть ним користувати ся лише мужчини і лише з господарськими знарядами. Для женщин і для товарового руху міст сей недозволений. Під тим услівєм побудовано сей міст.

Скільки коштують монархи? Пенсія поодиноких володарів в Европі виносить річно осьтакі суми:

Цісар Австрії . .	22,600 000 К
Король Баварії .	5,431.515 „
Король Бельґії .	3,118.000 „
Король Анґлії . .	18,520.000 „
Король Данії . .	1,465.000 „
Король Греції . .	1,300.000 „
Король Італії . .	15,050.000 „
Королева Голяндії	1,560.000 „
Король Норвеґії .	925.000 „
Цісар Німеччини .	18,491.300 „
Цар Росії . . .	60,000.000 „
Король Саксонії .	4,405.000 „
Король Сербії . .	1,125.000 „
Король Еспанії .	415.000 „
Кор. Віртемберґу	2,450.000 „

Пригляньте ся лиш тим „люмерам“ і осудіть, чи мало фасують володітелі.

Буря на Чорному Морю. З над берегів Чорного Моря доносять про велику бурю, яка наробила богато шкоди в прибережних містах. Найбільші шкоди є в Одесі, Евпаторії, Теодозії і Керчу. В Теодозії розбила буря італійський корабель „Кавес“.

Скільність зелізної руди на сьвіті. Тамтогорічний міжнародний ґеольоґічний зїзд занимав ся справою богацтва всеї земської кулї в зелїзну руду. Дотеперішні звісні запаси виносять округло 22.4 міліярди тон, в яких находить ся зеліза округло 10 міліярдів тон. З сего припадає на Европу 12, на Америку 9.85 міліярдів, на Азію 260, Африку 125 і Австралію 136 мілїонів тон. З европейських країв найбогатша в зелізну руду є Німеччина і Франція, відтак слідує Велика Британія і Швеція. Ті запаси при безнастаннім збільшеню зуживаня зеліза можуть вичерпати ся протягом яких 60 літ. На їх місце мусіли би тоді прийти ті запаси зелізної руди, котрих добуванє серед нинїшних обставин і при нинїшнім станї технїки або не оплатило би ся, або є неможливе, а котрі аж в пізнїйших часах буде можна використати. Ті запаси оціняють загалом на 123.4 міліярдів тон з 53-ма міліярдами тон чистого зеліза, з чого припаде на Европу 41 а на Америку 81 міліярдів тон. При поданю сих даних не вчислив зїзд запасів руди в Япанї, Кореї, Китаю, і полудневій Манджурії, котрі спізнили ся зі своїми звітами на зїзд. Дальше належить взяти під увагу ще й се, що ту взято в рахубу лише звісні доси запаси зелїзної руди, коли тимчасом і то саме в найновійших часах відкривають щораз нові поклади сеї руди, на пр. в Бразилії.

Справдїшною хлопською державою в новітнім значіню є Данія, край положений на півночи від Німеччини. Під кличем: „В єдности сила!“ данські хлопи почали в 70-их і 80-их роках орґанізувати ся в ріжного рода спілки, як пр. для плеканя худоби, збуту худоби, яєць, спілки молочарські, млинарські, різницькі, пекарські і т. п. А що данські хлопи станули на такім високім степени образованя, завдячують передовсїм народним школам. Протягом двох десяток літ заложено 731 народних шкіл, що є справдїшними хлопськими унїверситетами і 14 шкіл рільничих. Шість місяців триває зимовий курс для мужеської, а чотири місяці для женської молодежи. Тоті заведеня удержувані державним коштом 200.000 корон річно, що в питомий собі спосіб доставляють населеню справдїшного образованя, не ослабляючи замилуваня до рільничого занятя, скликують що року пізною осінною порою великі хліборобські віча і тим способом удержують тревалі зносини зі своїми учениками. Як високо стоїть просьвіта данських хлопів, видко з того, що навіть у найбіднійшого господаря находить ся бодай одна часопись, а книгарнї розпродують всякі нові книжки передовсїм для селянських мас. Богато хлопів є визначними співробітниками не лише рільничих, але й політичних часописий. Відомо також, що найвпливовійші члени данського парляменту походять з хлопів. Давнїйший президент мінїстрів і мінїстер війни, Хрістензен, бувший народний учитель, є селянська дитина. Бувший мінїстер рільництва Оля Ганзен, котрого донька учила ся домового господарства в домі одного коваля в Берлїнї, є властителем взірцевого рільного господарства. Мінїстер внутрішних справ є посвояченний з хлопською родиною, померший мінїстер скарбу Ляссен був сином мельника, а теперішний президент мінїстрів, котрого донька вчить ся ремесла, був народним учителем. Данські хлопи видали навіть поважних мислителїв-фільософів а богато дало ся пізнати яко письменники, що пишуть гарні лїричні поезії і драматичні твори.

З нутра землї.

(Дальше).

Кругом Великого ґайзера бє ще около 50 кипячих жерел, а яких сто кроків від него находимо друге горяче жерело Строкр („Маслобийна кадка”). Він безвпинно кипить і клекоче, і тому місцеві жителї називають його ще „кітлом діявола”. Послухаймо, що говорять про се жерело мандрівники (Праєр і Ціркель):

„Оглянувши побіжно кипячі жерела, ми постановили провірити, чи правдиві перекази попередних мандрівників, які упевняли, що можна визвати вибух Строкра, накидавши землї і каміня в його кратер. Зараз взяли ся ми за роботу; таскали широкі плити і величезні камінні відломи, куски дерева і землї, і всьо то скидали в жерело ґайзера. Так провели ми пів години в безперервній роботї, та все надармо! Вода як і перше клекотїла і пінила ся, та вибуху не було. А як вже накидано було богато землї і каміня, ми відказали собі тої приємности бачити ту чудну картину і сильно втомлені попрямували до найблизшої оселї, що находить ся всього на 4 мінути ходу від ґайзера.

„Не вспіли ми дійти до дому, коли тут доніс ся до нашого слуху шум, і в тім місци, де лежить Строкр, з неописаною силою підняв ся в гору стовп пари. За ним витриснули великанські струї води, огорнені густими хмарами пари; зі страшним ревом виривали ся вони із жерела, і піднимали ся на незвичайну висоту. Ґайзер викидав з оглушаючим шумом все нові водяні струї. Від часу до часу наступала коротка перерва, та потім у всіх напрямах вилїтали з сиком струї кипячої води, прорізуючи огортаючу їх пару... Каміне, яке ми накидали в гирло, вилїтало так високо, що прямо щезало з наших очий. Деякі з камінюк летїли прямо в гору, падали знов в жерело, і ніби бальони, відбивали ся знов в гору. Вкінци вибух почав слабнути. Вилетїло ще кілька струй, і все успокоїло ся. Тепер ґайзер не був небезпечний: ми приблизили ся до него і з цікавістю розглядали кратер, якого дно було цїлком залите горячою червоною водою. Хто терпить на заворот голови, той не повинен близько підходити до краю; місцеві жителї розказували, що деколи падають корови, конї і вівцї в гирло ґайзера, і з відтам їх викидало цїлком зварених”.

Води кипячих жерел містять в собі подостатком **кремнекислоти**, т. є. тої матерії, з якої складаєть ся прозорий, як скло, **кварц**, який входить між иньшим і в склад нашого звичайного каміня. Кипяча вода розтоплює кварц в своїм витриску. Коли дійде до поверхнї і тут охолодить ся, виділяє вона тоді кремнекислоту, яка і творить чудові, неначе марморні поклади і стеляктити, деколи такі тонкі, як папір або серпанок. На далеку віддаль від кипячих жерел ціла поверхня покрита такими кременистими скапинами, та і сам стіжок даного ґайзера складаєть ся також з них. Ручаї, що витїкають із жерел, зіставляють також па своїм днї і по берегах кремяні поклади. Всї предмети, що попадають у воду ґайзерів, зараз покривають ся кременистою корою; — тому то тут в більшій скількости находять ся скаменїлі останки ростин. Найніжнїйші нерви березового й ивового листя, найтоньші бороздини па стеблах пестишу, — все дає найточнїйші відбитки. Многочисленні останки травп і вітя низьких кущів та цьвітів, прегарно зберігають ся у нутрі покладів.

„Занявшись збиранєм тих ніжних витворів — оповідає дальше мандрівник, — ми знов були поражені новим сильним вибухом Строкра. Позаді нас роздав ся підземний лоскіт і із нутра землї зі скорістю стріли підняли ся в воздух стовпи густої, білої пари; вони огортали величезну струю води, яка розливала ся високо в горі і розсипала ся дрібонькою, осліплюючо-білою росою. З такою самою бистротою струя ся упала, і потім зі страшенним ревом підняла ся знов на недосягнену для ока висоту. Із густих хмар пари, ніби ракети, вилїтали другі струї: вони згинали ся у воздусї дугою і розсипали ся срібним дощем. Хмари пари огортали ґайзер через цїлий час його вибуху. Часом здавало ся, що підземні сили уже вичерпали ся і що струя ось-ось розірветь ся і пропаде; та проходила хвилька — рокіт змагав ся і з подвійною скорістю вода підіймала ся ще вище. Сила ґазів була так велика, що, незважаючи на досить сильний вітер, струї летїли майже пряміську в гору. Чудовий Строкр тягнув ся около пятнацять хвиль, потім його сили виснажились, водяні стовпи впали і все було скінчене”.

II.

Перенесїм ся на далекий остров Нову Зеляндію, де природа іще обильнїйше розкинула свої чудеса. Недаьно ще на весь сьвіт лунала своєю славою найчуде снїйша будівля новозеляндських ґайзерів — марморно-скляне місто колюмн і ступнїв, а тепер.... о горе, вже погибша в часї страшної катастрофи...

Як звісно, Нова Зеляндія складаєть ся з двох островів, розділених Куковим проливом. Вся грізна вульканїчна діяльність згромадила ся на північнім острові. Тут-же лежать знамениті горячі жерела і ґайзери, правда, меньше величаві, як в Ісляндії, та очаровуючі, завдяки всеї окружаючої обстанови. Наскілько там природа дика і понура, настілько тут повна радісного житя і ріжноманїтна. Так, тут під ярким небом полудня, серед роскішних ростин, близько лазурних вод вічно прегарного океана — тут справдїшне місце тим дивам природи, тим чудовим водограям і їх очаробуючим будівлям.

Найзамітнїйші жерела тої місцевости розложили ся на долинї ріки Вайкато і в околицях зникшого озера Ротомахани. Послухаймо, що говорить мандрівник (Гохштетер), який звидів той закуток в 1859 р.; заздалегідь до катастрофи, яка знищила його чудеса.

„Я провів ніч на березї Вайкато. Ранним ранком лежав над рікою густий туман, та коли сонце привітливо осьвітило рівнину, то якже чудне явище відкрило ся перед нами! Вузка і глубока долина веть ся межи крутими обривами гір. По нїй бурливо лине ріка; її води пінять ся і клублять ся, розбиваючись з шумом об скали, а приски розсипують ся діяментовим дощем у воздусї. Береги огорнені хмарами пари; вона взносить ся з горячих водоспадів, що впадають в ріку, та із безчисленних кипячих водограїв. Стовпи води взлїтають в гору і спадають знов на діл, і так появляють ся вони то в однім то другім місци... як приманчива свого рода ігра тих струй! Глядачеви не хочеть ся вірити, що тут тільки сліпі сили природи; часами йому здаєть ся, що він приглядаєть ся великим творам людської штуки, або, що тут пробують, чи в добрім порядку фонтани, та чи досить води для каскади... Я почав перечисляти місця, де виділювались пари і нарахував 76 горячих жерел, а скілько їх іще уйшло від мого зору!

„Особливо заінтересував нас ґайзер Пугате-мімі-ахамайте-ранґе, і тут ми переконали ся, кілько осторожности потрібно мандрівникови, який перший раз зближаєть ся до того місця і не має з собою досьвідченого провідника... Два мої товариші хотїли раненько викупати ся у воді Вайкато. Вони зняли уже одежу і положили на березї. В тім почув ся із заду сильний лоскіт і вода в жерелї почала підіймати ся. В переляку кинули ся мої товариші взад і ледво що не облила їх горяча вода; із кітловини з шумом і шипінєм впрвала ся скісна струя і піднесла ся в гору близько чи не на 3 сяжні!... Менї не вдало ся бачити того вибуху; коли я прийшов до зрадливого ґайзера все було спокійно.

„Звідси помандрував я до озера Ротомахана. Перше вражінє, яке робить той невеликий брудно-зелений водозбір, не відповідає ожиданям мандрівника, що наслухав ся всяких чудес про сю країну. Йому не достає мальовничости, котра від разу приковує зір: та те, що робить ту місцевість найзамітнїйшою в Новій Зеляндії, а навіть в цілім сьвітї, є зразу загадочне. Тільки густі хмари пари, що підіймають ся всюди з поверхнї, заставляють ожидати чогось незвичайного.

„Ми вилїзли на крутий остров Пуап, що одинокий висунув ся серед озера. Кілька хатин, збудованих на тій скалї, служать як приють тим, що відвідують її. Кому пе звісно, що тут жили люди цїлими тиждиями, той на вряд чи згодить ся провести одну ніч на тім місци. Уже перший огляд острова не обіцяє нічого потїшного. Мандрівникови здаєть ся, наче він находить ся в серединї чинного кратера; кругом чути неперервне шипінє і свист: вода клекоче і кипить; земля горяча. Першої ночи я, страшенно переляканий, зірвав ся з постелї: помимо грубої верстви постеленої папороти і шерстяного ліжника, який служив менї замість материца, я спостеріг, що земля огріває ся до неможливости... Вибираю термометер, роблю палицею заглубленя в мягкій глинястій землї і вложую його туда: живе срібло митю підносить ся до точки кипіня. І як тілько я виймив термотемер, із отвору, де він був вложений, з шипінєм вирвала ся пара. Я поспішив ся закрити ту зловіщу діру...

„Цїлий остров-скала розрушена ґазами і парою. Вона покрита множеством щілин і кождої хвилї грозить вибухом. Кругом пінить ся горяча вода, і зі всюди вириває ся пара. Після ради місцевих мешканців, ми послугували ся природним жаром, щоби загріти страву. Треба викопати тілько в землї невелику ямку, і піч готова: в парі, що видобувала ся із землї, можна зварити бараболї і мясо.

„На північний схід звідси находить ся замітне кипяче жерело Тетарата (що значить „татуований”). Спадаючи з тераси на терасу, воно представляє собою найчуднїйше явище в тій дивній країнї. Головний водозбір жерела лежить на склонї горбка покритого папоротю, стіни водозбірника, з червоної, на пів збуреної глини, підносять ся на 30—40 метрів в гору. По самі береги наповнений він чистою і прозорою водою, окрашений в фіолєтову барву лучами, які відбивають ся від білосніжних сталяктитових скал. При березї вода мала підчас моєї присутности около 80 степенів Цельзія: на серединї водозбірника вона кипіла. Громади хмар пари, відбиваючі синяву вод, клублять ся в гору, приковуючи до себе зір глядача, а його вухо чує безперервний шум кипячої води. Один з тамошних мешканців, що був моїм провідником, оповідав менї, що деколи вся маса води, яка находить ся в водозборі, зі страшною силою вилїтає і водозбір остає ся цїлковито пустим. Та зараз по тім він знов бистро наповняє ся водою. Коли то запевненє правдиве, то Тетарата — не що иньшого, як ґайзер, ділаючий з довшими перервами.

„Вода того жерела має також ту прикмету, все, що в ню попаде, покривати осадом. Подібно, як ісляндські ґайзери, містить вона кремнекислоту. Спадаючи по склонах гір, жерело творило систему терас, яка здаєть ся ніби виточена з мармору. Картина так велична, що вражінє, яке відносить глядач, годі описати словами. Здаєть ся, що стоїш перед водопадом, який митю скаменів в своїм летї. Треба вийти на ті великанські ступенї і розглянути всї їх подрібности, щобп в повні представити чудну будову природи. Обширні підніжя горбка скривають ся у водах озера Ротомахани; тераси починають ся низькими півокруглими прискалками, а на їх верхах розложують ся малі водозбори, та чим висше, тим ті тераси величавійші а в кінци висота їх сягає на 4—6 метрів. З країв тих ступнів спадають в низ ніжні скапани а по серединї находить ся одно або більше озер з прекрасною голубою водою. Оті звичайні природні водозбірники як не мож лїпше до купаня; найвибагливійший смак, злеліяний в найтоньшій роскоші, не з'уміє придумати нічого більше величавійшого і вигіднїйшого. Тут можна знайти і глубокі і мілкі водозбірники і після бажаня купати ся в більше холодній і в більше теплій воді. Деякі із озер так глубокі і обширні, що можна в них свобідно плавати. Підносячи ся в гору, приходить ся іти горячою водою, яка стікає зі ступенів. Та справдїшних водоспадів тут нема; вони лучають ся тут виїмками і то підчас надзвичайно сильних вибухів; звичайно злишна скількість води переливає ся через краї тарас а головна маса стікає в низ і творить тут горячий потік, окутаний хмарами пари. На самій горі розкинула ся обширна площа, покрита множеством більших і меньших водозборів. По серединї її взносить ся скалистий остров. Він цїлий поріс мізерними кущами. Не підлягаючи небезпецї, можна вийти на него і звідтам глядїти на розпростерте в низу голубе озеро. Білість кремінистих потоків, різко виступаюча на тлї зеленої ростинности і синїх вод, ярко-червоні стіни жерела, викидаючого воду — все те разом представляє картину, якій подібну не найти в цїлім сьвітї!”

І тої дивної будови природи, так ярко описаної ученим мандрівником, уже не має. І саме озеро Ротомахáна, і білосніжні кремінні тераси з їх сталяктитовими мережками і безчисленні водозбірники з голубою водою, — все погибло підчас грізного вибуху 1886 року.

На північ від Ротомахани розтягаєть ся скалистий хребет Таравера з трема верхами. В буквальнім переводї назва тої гори значить „палаюча скеля”; та ніхто із тамошних мешканців не був сьвідком її вибухів, і її верх давно був кладбищем, де проходило на вічний спочинок не одно поколїнє туземців. Вулькан в протязї многих віків поринув в непробуднім снї. Та ось уже 1881 р. почали ся зловіщі ознаки. Деякі з околичних озер почали підносити ся, а потім знов осідали; температура жерел піднесла ся і вода почала прибувати в більшій скількости. 10 липня 1886 р. вулькан проснув ся. В глубоку глуху північ роздали ся громові лоскоти, і враз огняне зарево огорнуло все небо. Земля затрясла ся, вода захвилювала і воздух наповнив ся пилом. Розтворили ся два верхи Таравери, і із нутра гори вилетїв цїлий град розжареної жужлицї, каміня і попелу. На щастє околиця була слабо заселена і катастрофа обійшла ся без людських жертв.

Потім наступила перерва, та о 4. годинї рано знов падав попіл. Роздав ся оглушуючий підземний лоскіт і в околици озера Ротомахани підняли ся у воздух густі хмари пари і високі стовпи попелу. Страшенні чорні хмари нависли над злощасною місцевістю і скоро пролляв ся сильний дощ. Весь попіл перемінив ся в потоки болот, які шалено летїли, розторощуючи все, що стояло лише на дорозї їх бігу... А коли вибух вульканїчних сил затих і розсіяли ся густі хмари пари, ціла околиця приняла не до пізнаня вигляд. Не було озера Ротомахани, щезли і осліплюючо білі набризки жерела Татарата. Все провалило ся і зруйнувало ся. На місци величавих терас був великанський ґайзер, а не богато на північ від зниклого озера появило ся друге. Гребінь Таравери перемінив ся і був покритий множеством вульканїчних стіжків...

Так погибла чудова будівля природи, і лише зберіг ся на память про неї чудовий опис Гохштетера.

Історія Ротомахани вказує, як небезпечні місцевости богаті в ґайзери і горячі жерела. Кипячі води, що видобувають ся із нідр землї, сьвідчать, що грізні вульканїчні сили не зникли раз на все і що ось-ось вони можуть проявити ся знов в цїлій своїй величи і страшенній силї. Байдуже, що в переказах жителів не зберегло ся і згадки про попередні вибухи; розпалена земля — ясний сьвідок їх істнованя.

(Дальше буде.)

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

ANTHONY CURKOWSKY, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

K. KIRCZOW, manager
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

„СВОБОДА"

часопись для руського народа в Америці і орґан „Р. Н. Союза", виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців	$2.00
до старого краю на 12 місяців ...	$2.50
в Америці на 6 місяців	$1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Адреса:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годні гроший дістати.

Тафто-Рузвельтіяда

Борба о номінацію на президентського кандидата з рамени републиканської партії добігає кінця. Після висліду відбувших ся до тепер правиборів в головних стейтах, що дають рішаюче число електорів, не улягає сумнївови, що побідником вийде Рузвельт. На се вказують його побіди в стейтах Пенсильвенія, Ню Йорк, Огайо та инших. Сего тижня кипить борба в стейті Ню Джерзі. Оба противники, Тафт і Рузвельт обїздять всї більші місточка, та говорять агітаційні бесіди. Є однак загальна опінія, що Тафт вже зовсїм зрезиґнував, та видержує в борбі вже лише на катеґоричне жаданє деяких кругів. В його передвиборчих бесідах, вилоголошених в Нюарку та Трентоні дзвеніла виразна струна знеохочення та зневіри. Противно, з тону Рузьвельта бє цілковите довірє в віднесену побіду.

Але вернїм до відбувшої ся минувшого тижня компанії в стейті Огайо.

Що один про другого думав до сеї пори, про се знав майже кождий. В Огайо однак так один як і другий висказали свою гадку без обиняків, як говорять „просто з моста". На всякий случай однак треба признати Тафтови деякі лагодячі обставини а именно він ділає в самообороні; його Рузвельт напав. Так довго, як довго гадав Рузвельт видержати без президентури цілих вісім літ, доти в його словах і бесідах уважав ся Тафт чоловіком ідеальним, без крихітки скази. Та показало ся, що видержати вісім літ без президентури, се для Рузвельта понад сили. Бо і щож йому було діяти? В Африці нема вже що більше стріляти, північний та полудневий бігуни вже відкриті, війни з ніяким ворогом, що то його можна пхнути малим пальцем рівнож не було під рукою. Тафт показав ся за повільний, за флеґматик, щоб вмішати ся в справи Мексика, з яким зовсім певно днесь малибисьмо війну, якби так Рузвельт находив ся при кермі. І чи дивниця, що Рузвельт не міг довше видержати? Він не годен жити без „файту", а що власне під пору вліз йому в дорогу Тафт, то вся енерґія експрезидента вилила ся на його спину. Правда, Тафт був його найліпшим приятелем і він сам зробив усе можливе, аби його посадити на президентськім стільци. Та се не вадило Рузвельтови піти слідами старинного Брутуса і всадити колишньому свому другови ніж у черево. Тафт прочунявши з першого переполоху, рівнож не занедбав відплатити тою самою монетою, і то з питомою собі простотою. І ось так прийшло передпосьлїднього понеділка до бесіди в Кембрідж, Огайо.

„Проти мене повстав заговір, і я мушу боронити ся" — почав теперішний голова Злучених Держав. „Начальником заговірників є Теодор Рузвельт. Се є еґоїст; бляґер, підлизайко та демаґоґ. Хоче вмовити в загал, що нїхто не має здібностий на президента, кромі його одного. У нього його власне Я, Я і ще раз Я стоїть на першім місци. І припустім, що Вам подобає ся підлити оливи до його огню зарозумілости і допчучи ногами конституційні ограниченя що до вибору президентів надїлите його опять властю, то чи не вийде з того страшна небезпека для краю? Я його уважаю за демаґоґа і лизуна. А таких людий ненавиджу з серця, бо люблю лиш таких, що в очи ріжуть правду. Ненавиджу такого, що старає ся народ оциганити обіцюючи йому те, в що сам не вірить. Чи гадаєте, що Абрагам Лїнкольн, на якого заєдно покликує ся Рузвельт, з яким любить себе порівнувати, а до якого він хиба найменче в цілім сім краю є подібний, поступав би в тім випадку так, як поступає Рузвельт? Спосіб, в який він веде свою передвиборчу кампанїю є одним обжалованєм проти нього. Я се найлїпше відчуваю, бо він найбільше накидає ся на мене і гадаю, що його повинно ся поставити перед судові кратки за ширенє обчернень, та брехнї, які мене, президента Злучених Держав приневолюють ставати на отсих дошках і з сього незвиклого для мойого уряду місця боронити справи, яку заступаю".

Отже тепер вже ясно знаємо, що думає Тафт про Рузвельта. Правда, він міг і передше так само думати, але принайменче не говорив того публично. Та і Рузвельт відплатив Тафтови тою самою монетою. Місце: Bellaire, також в Огайо, передминувшого вівтірка. Рузвельт казав: „Нам приходить ся бороти тут в Огайо попри все ще з інтересами хлїбового і маслового тросту та з інтересами головних босів. Зачуваю, що вчера д. Тафт звав мене демаґоґом і еґоїстом. Се зовсїм не спонукує мене до відплати тою самою монетою. Зазначу лише, що через чотири роки Тафт не бачив нїчо подібного на моїй особі. А я прецїнь лишив ся той самий, що і був тодї, коли ще Тафт не пятнував мене. Лиш сам Тафт змінив ся. Він покинув справу поступу та перейшов до табору великих босів. Усї боси попирають його. Вони його пізнали і найшли, що він як раз відповідний для них матеріял. І він покинув бороти ся за сю ідею, за яку боров ся Лїнкольн. Він змінив ся, а не ми, що віруємо у права народу, віримо, що народ повинен сам собою рядити. І він не може мене пятнувати за мої попередні вчинки, бож прецїнь через повних чотири літа він побивав ся в справі моєї адміністрації. був членом мого кабінету."

І се правда. Тафт чогось подібного нїколи не зробив; він нїколи не найшов найменшого арґументу проти адміністрації Рузвельта; лиш коли він боре ся, то виступає виключно проти особи Рузвельта, який його напав і нищить безоглядно.

Ось так виглядають сї людські божки, яких народ поставив або задумує поставити над собою.

О український університет.

Борба за український університет в Галичинї перейшла вже всякі фази, а тепер опинила ся на переговорах галицьких Українців з австрійським правительством. Аж кров і трупи, — а скорше мабуть голоси українських послів, які можуть в теперішній хвилї богато заважити, — спонукали вкінци австрійське правительство занятн ся й справою українського університету. Та-ж бо то й найвисший час! Справа українського університету давно вже дозріла а тепер стала просто найпекучійшою культурною потребою австрійських Українців, яка не терпить дальшої проволоки. Зрозуміло се й австрійське правительство, а то тим більше, бо знає, що дати українському народови найвисшу школу, лежить в інтересі австрійської держави, бодай вже з огляду на її сучасне межинародне політичне положенє. А проте ми бачим, що справа українського університету не може навіть помимо такої догідної хвилї рішити ся.

Тут стали знов напоперек історичні „приятелї" нашого народу, його поступу і культури, — Поляки. Бачучи, що виступити ще й тепер проти основаня українського університету було б що найменше безглуздєм, розвели вони безоглядну кампанїю проти основаня українського університету у Львові. Український університет не сьмє станути у Львові! Се зміст ухвали ради мійської у Львові, така ухвала запала на вшехпольськім публичнім вічу, таку заяву дали львівські університетські професори, так рішила вшехпольська академічна молодіж. Проти українського університету у Львові розкричала ся в нечуваний спосіб і вся польська преса. А все те з „любови до братнього народу."

Ба що ще більше! Навіть і буковинські Поляки прилучили ся до кампанії проти українського університету у Львові. Ті Поляки, з якими буковинські Українцї так льояльно обходять ся на Буковинї, яким помогли вибороти польську реальну ґімназію у Чернївцях та польські народні школи.

Та треба піднести відрадний факт, що вже і поміж Поляками находять ся люди, що трактують серіозно справу українського університету у Львові, не бачуть жадної небезпеки для польскости міста Львова, та осуджують поступованє вшехполяків в справі українського університету у Львові. Таких тверезих голосів між Поляками покищо дуже мало і справа основаня українського університету може в наслідок сего знов протягнути ся.

Не буде війни.

Ще недавно тому назад переживала Европа непевний час. По всїх усюдах ходила вперта чутка про недалеку війну між Росією а Австрією. Ся вістка ширила ся дуже скоро і починала вже ставати тривожною. Не було дня, щоби часописи не обговорювали сеї справи і не доносили про неї все нові і чимраз неспокійнійші вісти. На австрійській граници зібрала Росія свої війська. Кілька корпусів російської армії стоїть над турецькою границею, готове в кождій хвилї вдерти ся в турецькі землї, щоби вже раз подїлити турецьку державу та вхопити в свої цїпкі лапи маленькі балканські держави.

Річ ясна, що Австрія хотїла би сама забрати собі Балкан і через него то панує між нею а Росією велика ворожнеча, яка вже кілька разів мала скінчити ся проливом невинної людської крови. Та все якось ті пани, що через свою панську забаганку женуть несьвідомих на смерть, руйнують людське добро — так покрутили, що до братоубійчої війни не прийшло.

Богато є причин, изза яких не почула Европа опять гуку армат. Найважнїйшою причиною, через яку не прийшло до кровавої розправи є те, що Росія, яка все перша зачинає сварку, — боїть ся викликати вовка з ліса. Сама вона не знає вартости своїх сил. А не знає вона через японську війну, де то маленький але сильний Японець дав їй великий здорового прочуханця. Від того часу боїть ся вона зачіпати собі якогось ворога, хоч має велику охоту спробувати ще раз свої сили. Другою причиною є те, що російське правительство боїть ся домашнього бунту. Може бути й таке, що є ще такі розумні політики в Росії, які бачать наперед цїле нещастє для себе і цїлої Европи по першім воєннім вистрілї російської армати на австрійсько-російськім пограничу і уміють до якогось часу здержати московських загорілців від рішучого кроку.

Сї і инші причини зложили ся на те, що й сим разом Росія не рішила ся на рішучий крок і уважала за розумнійше зачекати „ліпшого" часу. Перша Росія почала вицофувати ся з небезпечної гри. Російський міністер від заграничних справ, Сазонов виголосив в Думі промову про заграничну полїтику Росії, якою успокоїв цїлу Европу. Він заявив, що Росія хоче мирно жити з кождим сусїдом, а війська збирає так собі на вправи. Заяву Сазонова приняли всї держави дуже прихильно.

На голос російського правительства треба було заговорити також австрійському міністрови заграничних справ, ґрафови Берхтольдови. І він також розказав в делеґаціях про заграничну полїтику Австрії. Найцікавійшою частю його бесіди було те де він говорив про відносили Австрії до Росії. Ґраф Берхтольд сказав, що буде старанно оберігати відносини Австрії до Росії і що з вдоволенєм може приняти до відома виводи російського міністра заграничних справ і признати вповні, що сим дано запоруку дальшого приязного розвою взаємних відносин між Австрією а Росією.

Італійсько-турецька війна.

Італійсько-турецька війна дістала знов новий зворот. Італїяни, що довший час не могли здобути ся на рішучий крок, заняли острів Родос. Італійська ескадра підплила нечайно до самого порту і візвала ґубернатора міста Родос до здачі. Ґубернатор, не маючи достаточного числа війська до оборони, зложив свій уряд. Турецьке військо, що стояло залогою на Родосї, відступило в глубину острова, а Італійцї вийшли на сушу, заняли місто і вивісили свою хоругов.

Турецьке військо на Родосї розділило ся на гурти і не упало на дусї, противно зачінає навіть італійське військо. Прийшло вже до кровавих стріч. Оче-

видно, що Італійці вихвалюють ся своїми побідами,що мали вбити за оден день 23 Турків, 48 поранити, а 57 полонити.

Турецьке міністерство війни одержало з помочию телеграфу такі подробиці про занятє острова Родоса Італійцями і про борбу: три панцирні кораблі, три крукляки і чотири торпедові напали недалеко міста Родос на порт Міка. Опісля висадили на сушу кілька батальонів піхоти і дві батерії. Турки ставляли опір, борба розіграла ся на просторі, котрого вершок становить Родос. Тому що Італійцям помагав арматний огонь з кораблів, мусіли Турки подати ся в зад. По італійській стороні впало 2 офіцирів артилєрії і кількох жовнірів. Один італійський підофіцир дістав ся в полон.

Цікаво буде пізнати остров Родос з його населенєм. Родос є одним з найбільших островів на Еґейськім морю. Находить ся він в віддаленю 18 кільометрів від Малої Азії. Остріб досить горристий, посїдає богато заливів, підсонє незвичайно миле і здорове, земля, урожайна придатна особливо під управу фіґ, оливного дерева і инших овочів. Населенє складає ся з 20.000 Греків, 7.000 Турків і 1.500 Жидів. Головне місто острова називає ся також Родос.

Італійці розголошують, що не обмежують ся на занятю одного Родос, але загорнуть всї острови в еґейськім морю. Одначе се трудна справа, бо Італійці не мають відповідного числа кораблїв.

У відповідь на сю акцію Італії турецький президент міністрів заявив в царгородським парляменті, що Туреччина не зрече ся Тріполітанії ніколи в сьвіті, і буде боронити своєї посїлости до послїдної каплї крови.

На поли війни в Тріполітанії панує тишина. Відбувають ся там лиш менші перепалки між передними сторожами обох воюючих сторін. Великий похід італійських військ в глубину краю відложено з причини невідповідної пори. В Тріполітанії розпочали ся тепер лїтні спеки, причім від полудня, з пустині віє горячий вітер. В глубині краю панують спеки, при яких не можливо машерувати і тому Італійці мусять ...ити цїле лїто, скріпляючи тимчасом свої становища і випираючи Турків дальше на полудне, щоб утворити собі сильну операційну підставу.

До італійсько-турецької війни чужі держави не мішали ся доти, доки не загрожено їх інтересів замкненєм пролива Дарданелїв. Замкненє Дарданелїв, яке треває вже місяць, спричинює величезні втрати міжнародній торговлї.

Під напором чужих держав, головно Росії, обіцяла Туреччина отворити пролив в найкоротшім часї, однак поки що забирає ся турецьке правительство дуже поволи до здійсненя обіцянки. Зачувати навіть, що Туреччина не отворить Дарданелїв так довго, поки не будуть усунені причини, які спричинили се заряджене. Про скоре отворенє Дарданелїв належить сумнївати ся також тому, що Італія зовсім не зраджує охоти усунути воєнну фльоту з Еґейського моря.

Між тим Росія поносить чим раз більші втрати. Замкненє Дарданелїв відрізало Росію від инших частий моря. Щоби зрозуміти втрати російських торговельників, вистарчить згадати, що цїлу висилку збіжа з України, цїлковито застановлено, а в. самім Николаєві задержано 3 мілїонів пудів збіжа. Скількість всїх задержаних висилок збіжа в чорноморських пристанях виносить около 2 мілїярди пудів. Накопичені збіжеві запаси годї продавати іза знижки цїн, яка саме проявляєть ся. В Екатеринодарі устали всякі закупи збіжа.

З огляду на ті великанські втрати звернули ся російські торговельні круги до свого правительства з жаданєм, щоб воно виступило проти Туреччини, та постарало ся о скоре отворенє Дарданелїв. Як доносять ґазети, то отворенє Дарданелїв наступить сими днями.

Італійська фльота заняла в недїлю острови Скарпанто і Казос; італійські матрози вивісили на тих островах народну хоругов і забрали в неволю залогу обох островів, як також і власти. Той сам віддїл взяв в полон залогу і власти островів Біскопі і Нїзерос.

Француз про Українців і Москалїв.

До Київа прибули сими днями з Полтави два французькі мандрівники, Андре Мартен і Ґабріель Шефлє, члени паризького ґеоґрафічного інституту, що відбувають подорож довкола сьвіта.

Паризький ґеоґрафічний інститут призначив ще 1906 р. премії, одну, 150.000 франків, а другу в 50.000 франків тому, хто пішки назначеною дорогою обійде навколо земної кулї 165.000 кільометрів до 1912 року. Кождий з мандрівників повинен іти один і з дороги подавати до інститугу вражіня своєї подорожі. 27. сїчня 1907 р. в сю мандрівку вийшли з Парижа в ріжні напрями 22 особи, але тепер подорожує їх тільки 8. Прочі або відказали ся від дальшої мандрівки, або погибли. Поперед всїх ідуть Шефлє та Мартен. За 5 років своєї подорожи обійшли вони Західну Европу, Балканський півостров, Африку, Малу Азію, Персію, Кавказ, Південно-Східну Росію і тепер подорожують по Україні. В Київі довелось одному з київських Українців балакати з Андре Мартеном і його жінкою котра хоч і не член інституту, але ходить з чоловіком і тільки на великих переходах переїздить за ним.

На питане, яке у нього вражінє з подорожи по Росії, відповів Мартен, що Росія зробила на него дуже миле вражінє і зараз же почав розказувати про подорож свою по инших краях. Особливо не подобала ся їм Персія, де їх приняли за революціонерів і їм трохи не на кождім кроці доводилось зустрічати ся з перепкодами. В південно-східній Росії — каже Мартен — народ привітливий і ввічливий, але все-ж таки мандрівникам не раз доводило ся мати неприємности з усяками розбишаками. Затє Харків, Білгород, Полтава та Київ зробили на них найкрасше вражінє з усеї подорожі. La petite Russie, — каже Мартен, — се чудовий край, тут подорожувати — рай.

— Невже ви не помітили ріжницю між la petite Russie і Великоросією.

— А як же! Ріжниця велика і подорожному чоловікови вона особливо кидаєть ся в очи, коли він іде через села.

— В чім же саме ріжниця?

— В усьому. Як в манері поводити ся з чужою людиною, так і в їх житю. Особливож нас подорожних чарує їх гостинність. Великороси якісь грубії і в поведеню неохайні і байдужі. У селян же сього краю скрізь чистота, і охайність і самі вони такі милі, що колиб і далї було так подорожувати, то мандрівка булаб не страшною, а приємною забавою.

Наші селяни дуже цікаві і розпитували мандрівників не тільки про них самих, а і про те, що де вони бачили.

— Ну, а в містах ви теж помічаєте ріжницю чи ні?

— Нї, у великих містах се якось не так помітно, правда тутешні горожане простїйше поводять ся з нами, але приймали нас скрізь добре, окрім Астрахани, де довелось мати пригоду з пяними і Курська, де дивились на нас, як на шпіонів.

— А яке по вашому найкрасше місто з тих, що ви бачили у Росії.

— Поки-що менї найбільше подобаєть ся Київ, Москва гарна тільки Кремлем, Київ же — се дивний город і я назвав би його маленьким Парижем. Я ще не встиг всього його обдивити як слїд, але архитектура Лаври, Миколаївського, Михайлівського, монастирів та Софіївського собору заставила мене довго любовати ся нею; такої сили і простоти в архитекдурі я ще не стрічав. Взагалї і від розкішних городських будинків і маленьких але чистих селянських хат і від самих селян останеть ся у мене на все дуже гарне вражінє. Галичини і la petite Russie не годні забути подорожні: сї країни так схожі одна на другу і так хороші, що в них можна бісити ся на все.

Мартен був дуже радий, коли почув, що в Київі є Український „Клюб" і обіцяв зайти туди в недїлю, щоб ще красше познайомити ся з сею як він каже, симпатичною нацією. Мартен просив, щоб у клюбі мож було йому продавати власні фотоґрафії, з продажі яких мандрівник виключно удержує ся.

Про свою мандрівку пересилають мандрівники постійні звіти до ґеоґрафічного інституту, в яких головно обговорюють економічні відносини країни. Мандрівників наглядають спеціальні контрольори.

Як гине козацька старовина!..

В Батурині колишній столиці України збереглась сила всїляких памяток з нашої історичної минувшини. Сї памятки, розкидані по всьому Батурині, через некультурність і варварське відношенє до них жителів, гинуть на наших очах, і що далї число їх все меншає. До таких памяток треба причислити і старинну лїтопись Батурина, що зберігаєть ся у Раді, власника старинних портретів українських гетьманів з картинної ґалєрії гетьмана К. Розумовського. Лїтопись ся має вид чималенької книги, писаної рукою на старім товстім перґаміновім папері гарним українським письмом 18 віку. В нїй оповідаєть ся історія Батурина — хто його заснував, коли який гетьман в йому гетьманував, перечислюють ся всї визначнїйші подїї в Батурині, які в ньому є заводи, школи, скільки камениць, церков, жителів. Мова лїтопису — мова українських паперів XVIII. віку. Лїтопись Батурина ранїйше була власностю останного гетьмана України і входила в склад Батуринської гетьманської бібліотеки Кирила Розумовського. Після смерти останного, 9. сїчня 1803 р. за довги сина його Андрія гетьманська палата враз зі всїм, що в нїй було, між иншим і з бібліотекою, перейшла давно до скарбу. За палатою настановлено пильний догляд, але після того, як більшу половину добра в палаті розкрадено, сей догляд скасовано і наставлено простого сторожа-батуринця, під доглядом якого не стало і другої половини, і з того часу (початку 60 років) вже більш ніякого догляду над гетьманським добром не було і Батуринці розтаскували то, що осталo ся після сторожа: обдирали паркети, розбивали мармурові статуї, розбирали старинні портрети українських гетьманів і історичних діячів в картинної ґалєрії розтаскували з бібліотеки книги і папері — і все се йшло на фундамент хати, на підналку печий... Таким чином, більша половина великої батуринської гетьманської бібліотеки згинула в огни — не від пожежі або випадкового якого-небудь нещастя, а єдине через несьвідомість і некультурність жителїв Батурина. Ще й досї можна бачити пороги деяких хат у Батурині з білого італійського мармуру. Се — колишні педестали Венери або Апольона, що украшали роскішні салї гетьманської палати в Батурині... І якимсь дивом уцїлила, не подїливши сумної долї своїх товаришок по полиці, висше згадана лїтопись Батурина. Кореспондент „Ради", подаючи сей факт до відома українського загалу, звертає його увагу на потребу оберіганя памяток нашої минувшини, яких істнованє прецінь-зовсїмненаруче для обрусителїв. Взагалї, в Батурині є стільки цїкавого з історичного і археольоґічного боку, що нашим археольоґам треба-б звернути на його серіозну увагу і не дати згинути тутешній старовині, яка незабаром може і зовсїм зникнути, тим паче, що ніякого догляду за нею і заборони нищити не має, і її з кождим роком гине все більше і більше.

СПРОСТОВАНЄ.

В числї 20-ім, в рубрицї „Новоприступивші члени в місяцю цьвітни" зайшла мала ошибка. Іменно подано, що „Танас Анна і Маркович Теодозія" приступили до відділу 116 коли поправно має бути, що вони приступили до відділу 118. Після того просить ся згадане місце справити.

D126

ВАЖНЄ ДЛЯ МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ І ОРҐАНІЗАТОРІВ Р. Н. С.

Отсим повідомляємо усїх пп. місцевих Урядників і орґанізаторів Р. Н. Союза, що на підставі параґрафу 276 старого, а 273 нового статута, посмертна запомога може бути записана лишень на жінку, дїтей або яких инших кревних. Запис посмертного на особи чужі, на церкви, або на всякі инші інституції, як також записуванє посмертного в сей спосіб: „після тестаменту" — не є важний, бо се спротивляє ся законам Сполучених Держав. Для того просимо застосувати ся до сего правила при виповнюваню деклярацій і зміненованю спадкоємців.

Просимо також на місячних справозданях завсїгди подавати причину суспендованя або вимазуваня членів.

Від Головного Уряду Р. Н. Союза.

Нові книжки і виданя.

Звіт Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар" у Львові з дїяльности за рік 1911. Львів 1912. Накладом Товариства господарського „Сільський Господар". Сторін 124 великої 8-ки. — **Зміст:** Вступ. Склад Управи Товариства, його орґанів і секцій. Виділ. Урядники і функціонарі: Секція правно-економічна. Секція технїчно-рільнича. Секція плеканя худоби. Секція городничо-садівнича. Секція пасїчнича. Секція торговельна. Дїяльність адміністраційна Головного Виділу. Дїяльність орґанїзаційна. Грошеві підмоги на адміністрацію філїй. Люстрації філїй. Курси і виклади. Виклади устроєні комітетами відчитовими при філїях. Курси. Люстрації і виклади предприняті при помочи членів виділу і урядників товариства. Образованє фахових сил. Репрезентація інтересів стану хлїборобського. Дїяльність видавнича. Господарська Часопись. Комісія видавнича. Бібліотеки „Сільського Господаря". Бібліотека товариства. Дїяльність технїчно-рільнича. Дослїдні поля з управою: бураків, кінського зуба, сорґа, люцерни, білої конюшини, шведської конюшини, еспарзети, сераделї,пасовиск, сїножатий. Розповсюднюванє знарядів господарських. Кошти переведеня акції закладаня піль досьвідних. Акція нищеня пільних миший. Дїяльність на поли садівництва і городництва. Дїяльність на поли годівлї худоби. Годівля рогатої худоби — програма акції. Акція інспектора плеканя худоби. Курси ветеринарійні. Акція в справі бугаїв. Акція що до ґрису і зьбровин з військових маґазинів. Виказ замовлень і роздїлу ґрису з військових маґазинів. Будова взірцевих стаєн і гноївень. Акція в справі пасовиск і набуваня худоби. Годівля безрог. Виказ хлївень зародових і стацій кнурів вестфальської раси заложених коштом товариства в р. 1910 і 1911. Інструкція для розплодових хлївень. Інструкція для стацій кнурів. Взорець заяви властителя хлївні. Акція на поли плеканя дрібних зьвірят домашних. Годівля расових курий. Годівля кріликів. Годівля кіз. Дїяльність в справі асекурації худоби. Акція орґанїзаційна в справі асекурації худоби. Орґанїзація і стан самобутних руських спілок для обезпеченя худоби. Дїяльність на поли пасїчництва. Дїяльність секції пасїчничої. Дїяльність філїй в пасїчництві. Дїяльність торговельна. Віддїл торговельний. Орґанїзація збуту худоби. Орґанїзація збуту збіжа. Акція в справі військових достав. Звіт касовий. Дїяльність філїй. — На кінци сеї обємистої книги є велика карта: „Табеляричний перегляд дїяльности і стану філїй Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар" в 1911 р." Всїх філїй по конець 1911 р. було 92.

Справозданє, замкненє рахунків і білянс за 1911 р. Товариства Краєвий Союз господарсько-торговельних спілок, стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою, торговельний синдикат Товариства „Сільський Господар" у Львові. Львів, 1912. Сторін 20 великої 8-ки.

I. Звіт з дїяльности, замкненє рахунків і білянс Краєвого Союза для збуту худоби, стоваришеня зареєстрованого з обмеженою порукою у Львові за перший рік адміністраційний і **Статистика** Спілок для збуту худоби за р. 1911. Перемишль, 1912. Накладом Краєвого Союза для збуту худоби у Львові. Сторін 28 великої 8-ки. — При кінци сеї книжки находять ся три великі табелї: Спілки для збуту худоби і инші.

Дзвінок. Ілюстрована часопись для дїтий і молодежи. Виходить у Львові 10. і 25. кождого місяця. Передплата для Америки річно 2 долярн. Гроші треба слати на адресу Адмінїстрації: Львів, ул. Мохнацького ч. 12. — **Зміст** ч. 17-ого (з дня 10. мая 1912): Марійка Підгірянка: Для свого краю (вірш). Записки недоброго хлопця. Як відгадати невідомі числа. Г. Майстренко: Загадки — поезії. Н. Н. Устиянович: Муравлї в Бразилії. В жабячім царстві. Давна пригода. Праця і забава. Переписка редакції. Жертви читачів „Дзвінка" на „Рідну школу". — **Додаток для малих читачів:** Галя: Кара за лакімство. Загадки для молодших читачів.

Жіноче діло. Безплатний додаток до „Дїла". Львів дня 21. цьвітня 1912. — **Зміст:** „Жіноче питанє", О. Галичанки. Що несе нам весняна й лїтна мода? Праця жінок. Academia feminina. Унормованє працї жінок. Краса жінок. Кормленє немовлят. Проти куреня у жінок. Кілько варта мала дитина? З жіночого сьвіта (новинки). — В текстї находить ся чотири ілюстрації жіночої ноші, одна ілюстрація дїточої ноші і одна ілюстрація: Жінки авіяторки. Усї ті ілюстрації мають відповідні поясненя.

Всячина.

Громи і блискавки.

Буря з громами і блискавками викликує переляк не лише між дїтьми і жінками; неодин мужчина відчуває також деякий страх, хоч до сего непризнав би ся. Причиною страху є передовсїм гадка, що грім може вдарити в чоловіка. Випадки пораженя громом бувають однак дуже рідкі. Грім бє частїйше у воду, чим в землю, і при тім другім вибирає собі предмети, що стоять одинцем на рівнинї. Стверджено, що на пять громів, падаючих на поле, ледви один влучає в високі предмети. Коли ж ті предмети, приміром доми, стоять разом в більшім числї, то в них трафляє грім ще рідше. З тої причини мало коли вдарить грім в дім в містї. На фармі грім не вдарить нїколи в дім, окружений високими деревами, а удар грому в дерево недалеко дому не є небезпечний. Найбільше виставлені на громи є дерева, доми, стоги збіжа і копицї сїна серед чистого поля. Якість землї є також рішаючою що до вислїду удару грому. В глинясту землю грім рази частїйше бє, чим в землю пісковату. З поміж дерев вибирає собі грім найчастїйше дуба, потім тополю або каштана, дальше чатинні дерева, а в бука і граба майже нїколи грім не бє. Чоловікови, що стоїть 12 до 15 кроків від дерева, не зашкодить удар грому в то дерево, най лише не ховає ся під парасоль. В муровані доми, навіть побиті бляхою, влучає грім рідше, чим в деревяні. В домах з ґазовими або водопроводними рурами найлїпше підчас бурі з громами усунути ся на бік від тих рур. Також небезпечно сидїти коло печи, бо саджа в комині є добрим провідником громовини. Коли кого заскочить буря в чистім поли, най не біжить і не йде близько рік, ставів, керниць, най не накриває ся парасолем, анї не стає під дерева, а певно грім в него не вдарить.

Як мірить ся тепло і зимно.

В лїтї є тепло, а в зимі зимно. Бувають дни теплїйші і холоднїйші. Ті ріжниці ми означуємо степенями; кажемо: нинї маємо 75 степенів тепла, а вчера було лише 68 степенів.

Не треба думати, або зимно було чимсь відмінним від тепла. Зимно є лиш низшим степенем тепла. Можемо лише сказати, що чай, котрий пємо, є горячий, а вода до питя є зимна, але не можемо сказати о скільки чай є теплїйший від води. Власним чутєм не можемо означити стану тепла, або температури. До міряня тепла уживаємо приладу, котрий називає ся термометром.

Всякі тїла під впливом тепла побільшають ся. Коли до зимної склянки наліємо нагло кипячої води, то склянка пукне. Чому? Во під впливом тепла склянка зачинає розширяти ся, але що скло не всюди є однаково грубе, отже в одним місци розширає ся скорше, а в другім поволїйше, і тому склянка пукає.

Хто бачив шини на зелїзній дорозі, то завважав, що поміж одною шиною а другою є шпара. Чому? Бо в лїтї під впливом горяча шини продовжають ся і як би не було зіставленої тої шпари, то тоді шини викривили би ся до гори і моглоби наступити нещастє.

Течі розширяють ся сильнїйше як тверді тїла. Придивіть ся, що діє ся при варенню води. Єсли горнець є повний води, то по якімсь часї, коли вона розігріє ся, зачинає спливати на кухню.

Єще більше як течі, розширяють ся гази. Возьміть міхур, надуйте його троха і поставте на теплє місце. За хвилю воздух в тім міхурі так розширить ся, що міхур з великим гуком пукне. Тїло розігріте, єсли охолодимо, то воно стане менше як було перше.

Отже всї тїла, єсли їх огріти, то збільшають ся, а єсли їх охолодити, то зменшають ся. Чим тепла є більше, тим більше вони розширяють ся.

Учені люди завважали, що живе срібло, під впливом теплоти дуже значно і рівномірно розширяє ся.

Дали отже троха живого срібла в рурку, вигнали з неї воздух і залютували на горі. Відтак всадили ту рурку до леду, котрий зачинає таяти. Живе срібло скорчило ся і вони там назначили 32 степені. Відтак вложили сю рурку до кипячої води. Живе срібло розширило ся, і те місце, доки воно сягнуло, назначили 212 степенів.

В такий спосіб повстав термометер, котрого уживають в Америці і котрий називає ся термометром Фаренгайта.

Термометер повинен бути в кождій хатї, передовсїм в зимі, щоби знати, яка є температура, бо єсли напалить ся за много, або за мало, то се виходить на шкоду нашого здоровля.

Мурашки що варта мілїони.

В полудневих стейтах управляють много бавовни. В послїдних трех роках появив ся там рід хрущиків, що страшно бавовну нищить; а що вартість бавовни продукованої в полудневих стейтах виносить около 500.000.000 долярів, то можна подумати собі, як велику шкоду роблять згадані хрущики тамошним фармерам. До сеї пори всякі стараня знищити сих хрущиків показались безуспішними, тим більше, що з одної пари сих хрущиків можуть намножитись мілїони в протягу одного року.

Щоби зарадити сему лиху, міністерство рільництва стало шукати за відповідними средствами і знайшло, що в Ґватемалї, в середущій Америцї, Індіяни годують бавовну, а помимо того що і там попадають ся ті самі хрущики, вони не роблять бавовнї тої шкоди що у нас. Зразу думали, що Індіянин годують якийсь другий рід бавовни, але се показалось неправдою. Тогди близші дослїди виказали, що причиною, чому ті хрущики не роблять шкоди бавовнї, є досить великі червоно-брунатні мурашки, котрі ходять по поли купками від 4 до 5, влазять на кождий бавовняний корчик, оглядають його докладно неначе які полїсмени, а побачивши злодія-хрущика сейчас його убивають. Мурашки ті убивають також і другі насїкомі, а позаяк суть дуже рухливі, можуть принести в господарстві більшу користь як павуки або ропухи. Кромі сего мурашки сї відносять ся до людий лагідно, та не мають звичаю кусати, подібно як деякі другі мурашки живучі в горячих краях. Індіяни з Ґватемалї дуже шанують сї мурашки і зовуть їх „келеп", се є „зьвірята бавовни".

Задля неоцїнених прикмет сих мурашок, уряд Злучених Держав задумує спровадити їх до полудневих стейтів і розмножити їх, а в той спосіб захоронити поля бавовняні від шкідливих хрущиків. Розуміє ся, що таке спровадженє сих мурашок не буде легке, бо треба буде не лиш спровадити мурашки-робітниці, але також їх королеві і цїле їх добро та заводити цїлі кольонії. Все-ж таки сподїють ся, що таке спровадженє тих дуже пожиточних мурашок не є неможливе, та що вони в будучности принесуть користь тутешним бавовняним фармерам, котра буде рівнати ся соткам мілїонів долярів.

Фотографон.

Ґрамофон стає ся нинї знарядом буденного ужитку; мало вже тепер можна знайти домів по більших містах, де-б не було хоч одного представителя ґенїяльної думки Едїсона. Метода, яку приноровлюють до записуваня голосу, загально звісна. Говорючий або сьпіваючий стає перед довгою трубою, поза котрою находить ся дрогаюча оболона. Голосові филї скуплені в трубі, ударяють о оболону і вправляють її в рух, а металева шпилька, причеплена до болонки, записує ті дроганя на уміщенім в поблизу вальци з воскової маси. Ті лїнії, се образ звуків, що відтак перенесені на тверду кавчукову масу, уможливлюють репродукованє звуків. З роками, доконано в подробицях методи богато улїпшень. Від першого фоноґрафу Едїсона, що став ся вихідною точкою говорячих машин, дїлить невочасний ґрамофон цїла пропасть. Але все таки мимо поважного поступу ґрамофон має чимало недостач. Передовсїм, неоминаємий шум, що характеризує ґрамофон і робить йому ворогів, се одна з його головних хиб. Зарадити тій хибі має новий апарат, винайдений Севоном Берлюндом, який названо „фотоґрафоном". Від усїх доси істнуючих апаратів ріжнить ся він основно передовсїм тим, що вокальних знять не доконує ся при помочи висше згаданої методи, приноровлюючої до писаня трубу і шпильку, але вже, як сама назва вказує, при помочи фотоґрафії. Голосові филї переносять ся на сьвітляні лучі електричної лямпи. Лучі ті переходять відтак через начинє наповнене течю, що абсорбує усї сьвітляні лучі, які товаришать сьвітлу. По переходї через згаданє начинє концентрують ся сьвітляні лучі при помочи ряду сочок і лучать ся в одну сьвітляну точку. Точка ся паде в зеркальце, укріплене на відворотнїй сторонї оболони і відбита від нього переходить через уміщену недалеко плиту, що обертаєть ся покрита верствою-емісії вражливої на сьвітло. Криву, слимакову лїнію, що повстала на плитї, переносить ся на кавчук і плита стає готова до продукцій. Новий винахід усуває передовсїм згаданий немилий шум, який годї було оминути при дотеперішнім фоноґрафі.

PITTSBURG, PA.

ПОЗІР! ПОЗІР!

БУДЕТЕ ЖИТИ 25 ЛІТ ДОВШЕ КОЛИ ПРИЙДЕТЕ НА

ПРОГУЛЬКУ

(ПІКНІК)

який уряджує

Читальня „Просьвіти“ ім. Маркіяна Шашкевича з S. S. Pittsburg, Pa. на фармі Geo. Stauba на Mt. Washington.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 2. ЧЕРВНЯ С. Р. від години 11-ої рано до смерку.

ВСТУП 25 ЦНТ.

Ану Русини! Покиньте хотяй раз на рік дими пітсбурські — прийдіть на забаву (ще й своїх знакомих возьміть з собою) налюбуватись весною, забавитись в товаристві так здорові будете.

О добру музику, сьвіжі напої і добрі присмаки постарає ся комітет.

О найріжнороднійшу проґраму і милі несподіванки постарає сь

КОМІТЕТ.

Куди їхати: З South Side беріть P. L. T. transfer car коло Loka Erie стації до Point Bridge, а з Point Bridge беріть Mt. Washington Car, що над'їде з мосту — висідайте на на West Liberty Bridge — тут буде на Вас чекати наш провідник. — З Butler Str. або Soho беріть Mt. Washington Car коло Wabash стації на 4th Ave. & Liberty Str.

(Для ліпшого зрозуміня додамо, що пікнік відбуде ся в тім самім місци де тамтого року).

ПОЗІР! РУСИНИ! ПОЗІР!

з Shenandoah і околиці!

Вок. Драм. Товариство „Бандурист“ в Shenandoah, Pa., устроює

в неділю, дня 9 го червня с. р. в церковній гали на W. Centre улиці в Shenandoah, Pa.

„КОНЦЕРТ“

а аматори того Товариства відограють оперету в 3-ох діях

„ПАН ПИСАР“

Програма:

1. Вступне слово — о. Л. Левицький.
2. Марш і хор діточий (рус. і англицький).
3. На чужині загибаю! — міш. хор.
   Не згасайте ясні зорі — міш. хор.
   Ой летіла горлиця! — міш. хор.
   Ой у поли три керниченьки! — міш. хор.
   Де есть руська вітчина! — міш. хор.
   Щож я буду бідний діяв — міш. хор.
   Ой поїхав Ревуха — міш. хор.
   Амер. гимн „My country“.
4. „Пан Писар“

ОСОБИ:

Григорій Білозуб, старий ґазда — п. Іван Смит
Катерина, його жена — п-ні Е. Калакука
Анна, їх дочка — п-на А. Михальска
Олена, подруга Анни — п-на Ю. Кристинич
Іван, брат Олени — п. М. Шубяк
Михайло, парубок — п. Анд. Криницький
Олекса, ґазда — п. Йос. Хованський
Софрон, писар громадський — п. Ст. Калакука
Петро, слуга у Білозубів — п. П. Криницький.

Річ діє ся на селї.

Режісер і упр. хору п. Вас. Н. Сидорський.

Початок точно о 7.30 вечером.

Весь дохід призначений на рус. гр. кат. церков в Shenandoah, Pa.

Цїни місць: 50 і 25 цнт. а діти по 10 цнт.

На сей прекрасний вечерок запрошуємо всіх дооколичних Вп. оо. духовних а також всіх Русинів і Славян.

Комітет.

ПОТРІБНО ЛЮДИЙ.

Потрібно опитних людий до робіт так званих air hammer і buckers on в фабриці сталевих возів. Постійна робота і добра платня. Зголошувати ся до стальові, Wharff & St. George Str., St. Louis, Missouri.

Книжки

котрі можна дістати в друкарні „Свободи“:

	цнт.
Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з житя народу	15
Бери та читай	30
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дїтий	10
Доля галицької сироти	5
Дещо про звірята	30
Дещо про права і суди	10
Дорога до сьвідомости	10
Еміґрант	15
Журавлї	10
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Многострадальний народ	20
Народний рух австр.-угор. Русинів	15
Оповіданє про Алї Бабу і сорок розбійників	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землї	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русином	10
Русько-англійський тлумач	60
Релїгійні віровання	20
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Товариска ворожка	15
Хто з чого жиє	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на земли, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Поминяк за померших	10
Папір листовий з вінетами, оден	2

Молитвенники і книжки богослужебні та релігійні.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хлїб душі	60
Хлїб душі, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг душі	50
Горі Серце	34
Ізборник Церковний, малий	70
Ізборник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицкий	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Душі	80
Зборничок	55
Збірник найкрасших пісень церк.	10
Ангельський хор, збірник народно-церков. пісень під ноти ч. I.	25
Ангельський хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хлїб Душі	1.80
Хлїб Душі, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Душі	1.30
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими букв.	1.80

Замовленя належить висилати на адресу:

SVOBODA,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ПОЗІР! ПОЗІР!

усі ті, що змінюють свої адреси.

Експедиція нашої часописи просить усіх тих Вп. Родимців, читачів нашої часописи, які змінюють місце свого побуту чи помешканя, повідомлювати про се адміністрацію ,,Свободи" після поданого понизше взірця:

Член відділу Р. Н. Союза ч. ....

Імя і назвиско мое звучить ....

....

Моя стара адреса звучить ....

....

Прошу посилати „Свободу" на нову адресу, яка звучить ....

....

Просимо затямити собі сей взірець і після того взірця зміняти, в разі потреби, свою адресу.

SVOBODA
83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Копанє бараболь на фармі в сусїдстві Bridgeton.

Що то значить West Millville, N. J.?

Родимці! Не один з Вас читає оголошенє „The European Colonization Co.", 441 Drexel Bldg. Philadelphia, Pa., і думає, що то може бути за Вест Мілвіл? Чи там дійсно єсть так, як в оголошеню пишуть? Чи якби там закупив пять або десять акрову фарму, поліпшив би свою долю; чи ліпше би бути своїм басом, чи ліпше мати свій кусник землї, свою хату, своє молоко, свої кури, свої яйці, свої бараболї, свою капусту, своє мясо, а дотого і здорове повітре? Родимці! Ми в оголошеню нічо більше не пишемо, як лише правду. Около 50 родин зі всїх сторін Америки повірили нашому оголошеню і прибули звидїти нашу руську кольонїю, і не на дармо. По збаданю кождий з них закупив, і не один з них нам сказав: а деж вже можна знайти ліпше, де можна знайти другу кольонїю, щоб до неї заїхати за $1.32 в обі сторони, з великої міліонової Філяделфії, і ще до того йдуть трени з Філяделфії до Мілвіл і з Мілвіл до Філяделфії що години; де католицькі церкви на місци, де школи висші і низші, де фабрики зі всїх сторін дивлять ся на кольонїю, де рівнина, де земля суха, без каміня, де що посадите посієте всьо Вам ся уродить, де Вам акер землї може принести чистого доходу понад $200.00, де Ваші дїти можуть вам дати велику поміч, можуть робити в тутейших фабриках, а самим робити на пять або десять акровій фармі. Родимці, чи то не добра для Вас спосібність? Чи то не добре Вам перенести ся до Вест Мілвіл і бути незалежним від нїкого, чути ся вільним, веселим як в старім краю? Отже хто такого хоче, нехай спішить заки добра нагода.

Теперішна ціна: пять акрів землї коштує $250.00 в другім бльоку; при головній дорозї, що йде до Мілвіл та Бріджтон, коштує $300.00. На пять акрів треба дати готівки найменше $100.00, а решту можна сплачувати малими місячними ратами. Дім о чотирох кімнатах можна побудувати від $275.00 і його також можна дістати на сплати.

Повисше споминає ся завше про місто Бріджтон. А що то за Бріджтон? Бріджтон є віддалене від кольонїзаційної землї не цїлих 6 миль, і єсть 8-мим з ряду портовим містом в Злуч. Державах; має повисше 54 фабрик ріжних виробів. Родимці! Не тратьте такої доброї спосібности, лише прилучіть ся до тих 50 родин, котрі до тепер у нас закупили землю, а побудуємо велике, богате і красне руське місто.

Можете приїжджати кождого дня і оглянути сю землю, або пишіть по руськи з повним довірєм.

В нашім бюрі занимають уряди Русини.

The European Colonization Co.
441 Drexel Bldg, 5th & Chestnut Sts., Philadelphia, Pa.

Антін Чехов.

ОРДЕР.

Учитель військової проґімназії, колеґіяльний реґістратор, Лев Пустяков, мешкав разом зі своїм товаришом, поручником Леденцовим. До него тому звернувсь на новий рік.

— Знаєш що, — сказав до поручника по звичайнім новорічнім поздоровленю, — „Не непокоїв-би я Тебе, колиб не конечна потреба. Пожич мені, дорогенький, на нині твойого „Станислава"*). Нині, бачиш, прошений єсьм до купця Спичкина. А ти знаєш того Спичкина: любить незвичайно ордери і ледво, що не остатними вважає тих, в котрих не висить щось на шиї або на запятії... Ти мене певно розумієш, дорогий. Дай, будь ласкав!

Все те сказав Пустяков, загикуючись, червоніючись і оглядаючись на двері. Поручник передиравсь з ним — але згодив ся.

О другій годині з полудня їхав Пустяков повозкою до Спичкина і розпнявши троха футро глядів на свою грудь. На груди блищав золотом і сьвітив емалією чужий „Станислав".

— Якто — чуєш зараз для себе більшу пошану— думав підкашлюючи учитель. Мала турниця, пять рублів, більше не варта — а яке вражіне!

Заїхавши перед дім Спичкина, розпняв футро і поволи платив фіякрови. Повозчик, як йому видалось, побачивши його ґузики тай Станислава, скаменів! Пустяков закашляв навмисно і війшов до дому.

Здіймаючи футро в передпокою — заглянув в гостинну. — Там, за довгим столом сиділо вже пятнайцять осіб і їли обід. Чути було розмову і брязкіт столової посудини.

— Хто дзвонить — давсь чути голос господаря. — Ба, Лев Миколаєвич! Просимо дуже! Троха Ви припізнились, але се не шкодить...

Пустяков висунув вперед грудь — підніс голову і затираючи руки — війшов в кімнату. Але тут побачив щось незвичайного. За столом побіч Зіни сидів його товариш по званю, учитель французької мови — Trambleau. Показати ордер Французови — се значилоб викликати ряд дуже неприятних питань, се означало вкритись ганьбою на віки, знеславитись...

Наперед прийшло йому до голови, зірвати ордер: але ордер був мiцно пришитий, а війти також годі. Прикриваючи правою рукою ордер, вклонивсь незручно всім і не витаючись з ніким, тяжко сів на пусте крісло — й до того напроти товариша Француза.

— Мусить бути, пяний! — подумав Спичкин — бачучи його зміщане.

Перед Пустяковим поставлено тарілку росолу. Він взяв лівою рукою ложку, але пригадав собі, що не годить ся їсти лівою рукою в добре вихованім товаристві, сказав що їв вже обід, та впрочім не голоден.

— Я вже їв — мерсі... — був з візитою в стрия, протопопа Єлєєва, він просив мене... того... щоб з ним їв обід.

Душа Пустякова насупилась тугою і ґризою: зупа пахнула смачно, а від приправленої риби бухала апетитна пара. Учитель пробував звільнити праву руку і ордер прикрити лівою — але й те було невигідним.

— Побачуть!... А рука витягнена буде крізь цілу грудь, неначеб хотів сьпівати. Боже, щоб хоч обід сей покінчивсь скоро! Піду на обід до ресторану!

По третій страві подивив ся з побоюванем на Француза. Trambleau, чогось дуже стривожений глядів на нього і також нічого не їв. Подивившись на себе, оба зміщались єще більше і спустили очі на порожні тарілки.

— Побачив лотр! — подумав Пустяков. Видно з морди йому, що побачив. А то лотр! Завтра зараз донесе ректорови.

Господар тай гості їли вже четверту і пяту страву...

Підніс ся якийсь високий пан з широкими ніздрами, з горбатим носом і з очима з природи примкненими. — Погладив себе по голові і промовив:

— Є-с-вно... вино — вношу... щоб випити за здоровлє зібраних тут пань.

*) Російський ордер.

Усї піднеслись з гамором і взяли до рук келишки. Грімке „гура" розляглось по цілій комнаті. Дами, всьміхнені — тручались пклянками. Пустяков встав і взяв келишок до лївої руки.

— Лев Миколаєвич — подайте, сли ласка — отсей келишок Насті Тимотеєвній! — Звернувсь до нього якийсь мужчина — подаючи келишок! Припильнуйте, щоб випила!

Тепер Пустяков, при великім зміщаню, мусїв взяти в праву руку. „Станислав" на зімнятій, червоній стяжці побачив на конець сьвіт і блиснув. Учитель поблід, спустив голову і побоюючись глянув в сторону Француза. Той дивився на него здивований — питаючи очима. Лице його всьміхнулось хитро... і зникло з нього занепокоєнє...

— Юлій Августинович — звернувсь до Француза господар. — Будьте ласкаві подати фляшку, кому треба!

Trambleau витягнув хитаючись руку по бутельку і... що за щастє!? Пустяков побачив на його груди ордер! Але не був се „Станислав", але ціла „Анна"! Пустяков засьміявсь вдоволений, сів на крісло і розпер ся... Тепер не треба було скривати вже „Станислава". — Оба однаково завинили і ніхто не має чого доносити — ані знеславлювати...

— А-а-а-гм! — муркотів Спичкин — побачивши ордер на груди учителя.

— Так! — сказав Пустяков. — Дивна річ, Юлій Августинович! Так мало було в нас перед сьвятами именований! Кільки в нас людий, а одержали тільки: Ви і я! Се дивна річ!

Trambleau покивав весело головою — і наперед виставив лїву сторону вилоги, на котрій висїла „Анна" 3-тої кляси!

Після обіду Пустяков ходив по всіх комнатах і показував панночкам ордер! Хоть голод йому дававсь відчувати, було однак на душі легко!

„Колиб я був знав, — думав зависно споглядаючи на Trambleau, розмавляючого зі Спичкином про ордери, — причіпив би собі був „Володимира"! Є! не догадав ся!

Мучила його тільки отся одна гадка! Впрочім був зовсїм щасливий.

Сьмішне.

Один турецький мудрець XIII-го віку мав таку пригоду:

Ішов він раз до школи з книжками під пахою. Случайно стрінув його султан, а пізнавши з першого погляду, що се мудрий хлопчина, спитав його:

— Де йдеш дитино?

— До школи...

— Гаразд! На, маєш дукат, купиш собі цукорків... Возьми...

— Ще батько мене побачить, тай готов мене вбити...

— Не бій ся! Як спитає батько, хто тобі дав, то скажи що султан, то батько певно нічого не скаже...

— Е, батько не повірить!

— Чому?

— Таж султанови не випадає роздавати по дукатови. Колиб ти наповнив мою кишеню аж вверх грішми, тоді повірив би, що се дав султан.

Султан похвалив второпність хлопчини і зі сьміхом сповнив його бажанє.

Той сам мудрець прийшов раз до лазнї. Помічники купелеві, не знаючи, що се за один, обслугували його байдужо, а навіть і згірдливо. Не мало їх однак здивувало се, що незнакомий виходячи з лазні, кинув їм на стіл велику квоту...

Небавом прийшов мудрець другий раз, до тої самої лазнї. Помічники зачали крутити ся коло него і старали ся сповнити кожде його бажанє, надіючи ся щедрої заплати. Але на превелике їх здивованє й оґірченє незнакомий кинув їм щось кілька сотиків...

— Як то?

— За нинїшну купіль заплатив я вам попередного разу, а нині плачу за давнїйшу купіль...

Судія: Чи ви чули, як Іван сказав, що начальник громади дурень?

Сьвідок: Чув.

Судія: Щож він ще сказав?

Сьвідок: Що він менї се може на письмі посьвідчити.

Судія: А ви що йому сказали?

Сьвідок: Нічого, я й так йому вірив.

Шлюб — як судовий процес; одна сторона завсїгди невдоволена.

Ярмо шлюбу дуже тяжке, яким аж Ярмо шлюбу дуже тяжке, коли аж нути.

Коли-б були пробні шлюби, — то цілий сьвіт з'упиниб ся з певно лише на пробі.

Грицько, богатий, чванливий господар як став раз вихвалювати ся, то до того договорив ся, що в него в хаті більше гною, як у всіх людий в селї на полю.

— Чи бачите, який то той пан Русїножерський милосердний? Ось недавно збирав датки для бідної вдовиці, що не має з чого жити!

— Ой так, так! Але то вдова по тім селянинови, що його застрілив пан Русіножерський за кілька сухих патиків.

— Пані певно до театру?
— По чім пізнаєте?
— По великім капелюсї.
— А ви певно з шинку?
— По чім пізнаєте?
— По... носї!

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8. Butler, Pa

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шарпонь, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Касько, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Маркевич, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Організатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

ПОКВІТОВАНЯ З ВИПЛАЧЕНИХ ЗАПОМОГ З КАСИ Р. Н. СОЮЗА.

Ч. 2308 КВІТ $1000.00
на тисяч долярів, котрі п. Михайло Прищак отримав як посмертну запомогу по сині Івані з Гол. Каси Р. Н. Союза в Америці.
(місцевости і дати не подано).
о. В. Балог.
Свідки:
Василь Шувак.
Ілія Петрісен.
Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Від. 196.
Михаїл Бондра.
Михаїл Гливинський, секр.

Ч. 2253 КВІТ $850.00
на вісімсот пятьдесять долярів, котрі п. Дмитро і Марія Семрак отримали як посмертну запомогу по сині Василю з Гол. Каси Р. Н. Союза в Америці.
Потік великий, 6. мая 1912.
Дмитро і Марія Семрак.
Свідки:
Николай Середніцкай.
Петро Целень.
Від місцевого Ураряду Руського Народного Союза в Америці. Від. 274.

No. 2241 RECEIPT $450.00
for four hundred fifty Dollars, received by Tekla Romanyk as death benefit of Ilko Romanyk from The Little Russian National Union of America.
Turinsko, (Galitzien). 1912.
Tekla Romanyk.
Whittnesses:
Stephen Chwastiak.
Roman Krasuniak.
The Local Branch of The Little Russian National Union of Amerika. No. 162.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. сьв. Володимира, від. 108. подає до загальної відомости, що річний мітінґ відбув ся 4. мая 1912 і вибрано слідуючий уряд: Андрій Вовк пр.; В. Цільник заст. предс.; Ст. Шевців секр. фін.; В. Мазур заст. секр. фін.; Мик. Олексович касієр; І. Дохняк заст. кас.; Мих. Марків, секр рек.; М. Сторожинський з. скр. рек. Контрольори книжок: Ів. Солтис, Ад. Денеґа, Контр. хорих: І. Янкович, І. Слободзян, М. Самборський, Д. Порада. Тростиці: І. Марків, Я. Лошків. Господар галї: М. Данчак; Хорунжі: П. Пелипець, І. Слободзян. Також подає ся до відома, що братські мітінґи відбувають ся в галі мітінґовій 134 Е. 7-ма ул. точно о 8. годині вечером. Просить ся членів, щоби на сї мітінґи являли ся точно. Хто не явить ся, платить кару. Також повідомляє ся всї бр. і товариства, що Бр. сьв. Володимира робить свій 9-літний ювилей на дни 27. липня 1912 в Ліберти Гол, 234-36 Гавстон ул. — А. Вовк, предс.; Стефан Шевців, секр. 530 Е. 18 St. N. Y.

ЛАНКАСТЕР, Н. Й. Бр. сьв. Василія, від. 87 повідомляє, що в місяцю юнію буде принимати нових членів до Братства без вступного а до Р. Н. Союза після статута. Мітінґ відбуде ся дня 16. юнія, в неділю, о 2-ій годині по пол. в Од Фелов гали, 45 Сентрал Аве., Ланкастер, Н. Й. Котрий з Русинів замешкалих в Депю, Н. Й. не знає місця галї, то прошу зголосити ся до Братського секретаря під ч. 235 Олмстед Аве., Депю, Н. Й. Норт Сайд, від год. 5.30 до 8-ої вечером. — Дм. Сухина, пред., Василь Удич, кас., Стефан Кінь, секр.

КАРНЕҐІ, ПА. Товариство „Січ" від. 136 повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що дня 9. червня відбуде ся піврічний мітінґ. Початок о годині 1-ій по пол. в гали під церквою. На тім мітінґу будуть дуже важні справи і буде ся принимати нових членів до братства без вступного, а до Р. Н. Союза після статута. Член не явивший ся на мітінґ через два місяцї буде виключений з відділу. Член не явивший ся на той мітінґ підпаде карі 1 дол. а урядник 2 доляри. — Т. Мазурок, пр., Гн. Пенґрин, кас., Я. Гойсан, секр.

ПОРТ ДЖЕРВІС, Н. Й. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 198, подає до відомости, що дня 19. мая відбув ся квартальний мітінґ на котрім вибрано надзирателем хорих Мартина Кармеліту. Від тепер якби котрийсь член захорував, то має завідомити про се надзирателя хорих; в противнім разі не отримає такий член тижневої запомоги з братської каси. — Ф. Бернад, секр.

ВЕСТ НЮТОН, ПА. Бр. сьв. О. Николая, від. 255 подає до відома своїм позамісцевим членам, що річний мітінґ відбув ся 12. мая. На сїм мітінґу вибрано новий уряд як слідує: Лесько Сидоряк, пр.; Сенько Ковальчак, кас.; Дмитро Ворик секр.; Гриць Сорока заст. пр.; Васько Сарахман заст. кас., Мих. Демко заст. секр., Іван Дидьо директор хорих, Миколай Палюга, надзирний, Іван Геба хорунжий. Вас. Жидик кап. — Уряд.

В. І. ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. Покрова Пресьв. Богородиці, від. 258, подає до відома місцевим і позамісцевим членам, що дня 9. червня відбуде ся піврічний мітінґ, на котрім кождий член мусить явити ся безуслiвно, бо суть важні справи. Довгуючі члени мають вирівнати свої довги, бо в противнім разі будуть виключені з братства і Р. Н. Союза. Котрий член не явить ся на той мітінґ, заплатить 50 ц. кари а урядник подвійно. Мітінґ розпічне ся о 2-ій годині по полудни в Сашка Бурка, під числом 29 Ґрінлеф стр. — М. Троян, предс., Гр. Курись, секретар.

КЛІФТОН ГАЙТС, Па. Товариство „Запорожська Січ", від. 321 дає до відомости, що в неділю, дня 2. червня, о годині 2-ій по полудни в домі Володимира Заморського під ч. 200, відбуде ся місячний мітінґ. На сей мітінґ запрашає ся всіх членів як також і тих, що не суть вписані до Товариства і Р. Н. Союза. Також на тім мітінґу від всіх членів буде вибирати ся перший розмет від Р. Н. Союза і вкладка до Товариства. — Стеф. Кулинич, пр., М. Дздух, секр.

ДІТРОЙТ, МІЧ. Бр. сьв. Івана Хр. від. 292. повідомляє всїх своїх членів, що мітінґи будуть тепер відбуватись кождої 2-ої суботи в гали Маховського, на розї Отіс і Ґілберт, точно о 7.30 вечером, почавши від 8-го червня с. р. Мітінґ місячний як і справоздане каси братської, відбуде ся 8. червня в тійже гали і в тім самім часї. Членів довгуючих просимо вирівнати залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані після статутів. На мітінґу будемо принимали нових членів до братства і до Р. Н. Союза. По мітінґу виповнювати книжок. Неявивший ся член платить 25 цнт., а урядник 50 ц. карн. — І. Філяс секр., Т. Титар предс.

ДРАВОСБУРҐ, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 297 повідомляє, що піврічний мітінґ відбуде ся дня 9. червня 1912. Кождий член має явити ся на тім мітінґу і мусить вирівнати свою належитість, яку довгує. Хто не явить ся, підпаде карі 1 дол., а урядник 1.50 д. Хто не явить ся на тім мітінґу і не вирівнає свого довгу буде суспендований з Р. Н. Союза. — Михаїл Гнатовський предс., Таназий Семенюк секр.

БАРНЕСБОРО, ПА. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла, від. 166 подає до відомости своїм позамісцевим членам, щоби зі всякими справами тикаючими ся того відділу, як також з посилкою гроший звертали ся від тепер до нового секретаря, на отсю адресу: Нестор Ревак, Box 295, Barnesboro, Pa.

БІВЕРДЕЙЛ, ПА. Бр. сьв. о. Николая, від. 126 подає до відома всїм своїм місцевим і позамісцевим членам, що дня 16-го червня відбуде ся півричний мітінґ під руською церквою. Кождий член мусить явити ся і вирівнати свої залеглости, бо інакше поступить ся з ним після статута. — Ів. Валко, секр.

ВАЙТІНҐ, ІНД. Бр. сьв. Тройці, від. 196 повідомляє своїх членів, щоби дня 2-го червня (в неділю) о 1-ій год. по пол. по Сл. Божій зійшли ся в повній параді до галї в руській церкви, звідки впрушить ся походом до Савт Щікаго на посьвячене римсько-катол. костела. Неявивший ся член заплатить 1 дол. карн. — Ст. Бондра предс., М Глинянський секр.

ГОМЕР СІТІ, ПА. Бр. Возн. Ісуса Христа, від. 19 повідомляє, що дня 19. мая відбув ся річний мітінґ на якім зістав вибраний новий уряд як слідує: М. Яноцак. пр.; Гриць Заячук, з.-пр.; Іван Чупа, кас.; Іван Цікловський з. кас.; Василь Буртик, секр.; Іван Калинчук, з. секр.; Мих. Урбан, дверн.; надзирателї хорих: Матей Адамович і Петро Яворський; контрольна комісія: Іван Калинчук і Іван Глушко; тростиці: Іван Тимчук і Дмитро Дашкевич; Йос. Дратяк капіт.; Яків Винник хорунж. Мітінґи мають відбувати ся тепер в третю неділю по першім. З всіми справами урядовими до ч. 19 просить ся відносити на адресу секретаря, Василя Буртика, Бакс 256, Гомер Сіті, Па.

ДО ВСІХ ВП. СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Звертаємо отсим увагу пп. Секретарів, щоби не присилали декларацій без виповнення сьвідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні декляраціі, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 43 літ, мають предложити метрику або який инший доказ свого віку.

Рівнож при виповнюваню декляраціі просимо на те уважати, щоби на декляраціі було подано, на яке посмертне член хоче належати, перечеркненем слово ціле або половину посмертне (ого), кілько має він і його жена літ, імя жени або якого иншого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоби член заявив, які єсть віри. Не вистарчає сказати, що член єсть Русин або руської віри, бо таких маємо вже кілька.

Член, котрий не вміє писати, має зробити на декларації пером знак хреста, умiючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах декларації.

Місячні справоздання т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів просимо виповнювати і присилати враз з деклярацiями і розметом.

**Від Головного Уряду
Р. Народного Союза в Америці.**